

Sosiaalityön koulutuksen
työelämälahtöisyys

PIKASSOS

Tampereen kaupungin sosiaalityön käytännön opetuksen nykytila ja Tampere Praksiksen esiselvitys

Marianne Aalto-Siirö

Mervi Janhunen

12 / 2011

Lapin yliopisto
PL 122
96101 Rovaniemi

puh. 040 519 7624
fax (016) 362 937
<http://www.sosnet.fi/SKT.lw3>

SOSNET

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sisältö

1 Tausta	3
2 Selvityksen laatiminen.....	8
2.1 Prosessin toteuttaminen	8
2.2 Haasteet.....	11
3 Nykytilan kuvaus ja kehittämistarpeet.....	12
3.1 Kuvaus Tampereen kaupungin aikuissosiaalityön ja lapsiperheiden sosiaalityön organisaatiosta	13
3.2 Tampereen yliopiston sosiaalityön opetus ja työelämäyhteistyö	14
3.3 Sosiaalityön käytännön opetus ja harjoittelu Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla ja ohjaajakoulutus harjoittelujen tukena.....	17
3.3.1 Käytännön opetus	17
3.3.2 Sosiaalityön harjoittelu	24
3.3.3 Ohjaajakoulutus harjoittelujen tukena	26
3.4 Opinnäytetyöt, käytäntötutkimus ja muu työelämäyhteistyö yliopiston näkökulmasta	30
3.5 Tampereen ammattikorkeakoulun harjoittelut ja työelämäyhteistyö.....	36
4 Esitys Tampere Praksis -kokeiluvaiheen toteutuksen mallista.....	39
4.1 Toimiva ja pysyvä yhteistyörakenne käytännön opetukseen ja harjoitteluun	40
4.2 Kehittäminen, tutkimus ja työelämälähtöisyyden vahvistaminen	41
4.2.1 Kehittäminen	41
4.2.2 Tutkimus	46
4.2.3 Työelämälähtöisyyden vahvistaminen.....	49
4.3 Muut tavoitteet	49
4.4 Praksis verkostomaisena toimintana.....	50
LÄHTEET.....	54
LIITTEET.....	59

Taulukkuuettelo:

Taulukko 1. Työelämäyhteistyö Tampereen yliopiston sosiaalityön opinnoissa.....	15
Taulukko 2. Sosiaalityön käytännön opetuksen volyymi 2009-2011.....	17
Taulukko 3. Ohjaajakoulutus 2007-2011.....	27
Taulukko 4. Sosiaalityön tutkimusluvut Tampereen kaupungilla 2009 ja 2010.....	32

1 Tausta

Tämä raportti on kuvaus Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla toteutettavan sosiaalityön käytännön opetuksen nykytilasta ja sen kehittämiseen kytkeytyvän Tampere Praksis –hankkeen esiselvitys. Raportin otsikko ”käytännön opetus” kattaa Tampereen yliopiston sosiaalityön oppiaineen molemmat harjoittelujaksot sekä viittaa osaltaan myös Tampereen ammattikorkeakoulun harjoitteluihin. Selvitys on osa Lapin yliopiston koordinoimaa ESR-rahoitteista SOSNET -verkoston Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys –hanketta. Valtakunnallinen hanke koordinoi ja tukee sosiaalityön käytännön opetuksen kehittämistä alueellisten opetus- ja tutkimuskeskus- sekä opetusklinikkamallien kehittämisessä.

Selvityksen tekeminen kilpailutettiin ja sen perusteella selvityksen toteuttajaksi valikoitui sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy. Selvityksen laatijoina ovat toimineet Pikassoksessa suunnittelija Marianne Aalto-Siiro ja kehittämispäällikkö Mervi Janhunen. Selvityksen resurssi on ollut kolmen kuukauden henkilötyöpanos. Selvityksen toteuttamista kuvataan tarkemmin luvussa 2.

Selvityksen lähtökohtana on sosiaalialan koulutuksen, tutkimuksen, käytännön työn ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen monivuotinen yhteistyö sekä yhteinen tarve ja halu kehittää sosiaalialan työtä, ammatti- ja tehtävärakennetta, koulutusta ja käytäntölähtöistä tutkimusta.

Tavoitteena Tampere Praksiksessa on luoda pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön (YKY), Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille uudenlaisen oppimis-, tutkimus- ja kehittämisympäristön muodossa vankasti asiakastyöhön kiinnittyen.

Praksikseen liittyvän keskustelun taustalla on monenlaisia haasteita ja usko siihen, että Tampere Praksis -toiminnalla haasteisiin voidaan osaltaan vastata. Tampereen kaupungin näkökulmasta merkittävä haaste on sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja pätevien työntekijöiden puute. Edes yliopistokaupungissa ei uusien virkojen täyttäminen aina onnistu pätevien ja/tai sopivien hakijoiden puuttuessa. Sosiaalityöntekijöiden alalle hakeutuminen, alalla pysyminen ja työssä jaksaminen on haaste myös yliopisto-opetuksen näkökulmasta. Sosiaalityön houkuttavuuden hiipuminen on erittäin huolestuttava suuntaus, johon uudella työllä tekemisen ja oppimisen tavoilla haetaan ratkaisuja. Kehittämisnäkökulman vahvistaminen ja juurruttaminen osaksi sosiaalityötä toimisi työntekijöiltä eri foorumeilla saadun palautteen mukaan merkittävänä alan houkuttavuutta edistävänä tekijänä (ks. esim. Forsman 2010, 130–131).

Praksis-työskentelyllä pyritään vahvistamaan sosiaalialan työn tekemisen mielekkyyttä sekä pätevien työntekijöiden saatavuutta kunnallisessa sosiaalityössä ja sosiaaliohjauksen tehtävissä. Praksis on myös uusi mahdollisuus tutkinnon täydentämiseen ja tutkimustiedon hyödyntämiseen asiakastyötä tekeville työntekijöille. Työskentelyssä otetaan entistä paremmin huomioon myös asiakkaan näkemykset työn kehittämistarpeista.

Edelleen tarvitaan myös sosiaalialan ammatti- ja tehtävärakenteen kehittämistä (ks. esim. Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta, 2007) ja tämä on yksi Praksiksen tehtävä. Sosiaalialan käytäntötutkimuksen edistäminen, oman työn tutkivan kehittämisen orientaatio sekä vuoropuhelun vahvistaminen sosiaalityön tutkijoiden ja asiakastyöntekijöiden kesken on tärkeää. Tarvitaan käytäntö- ja teoretiedon yhdistämistä ja molemminpuolista hyödyntämistä. (Vrt. Närhi 2010, 37.) Praksiksessa pyritään kehittämään myös opetuksen työelämälähtöisyyttä ja luomaan tapoja, joilla asiakastyössä tarvittavat tiedot ja taidot entistä paremmin voidaan huomioida opetuksen sisältöjen suunnittelussa ja opetussuunnitelmissa.

Harjoitteluyhteistyö Tampereen kaupungin ja oppilaitosten välillä edellyttää entistä sujuvamman yhteistyörakenteen kehittämistä. Praksis -hankkeen aikana pyritään aikaansaamaan käytännön opetukseen ja harjoitteluun yhteistyörakenne, jonka avulla mahdollistetaan systemaattinen tiedonkulku sekä määrittellään eri toimijoiden tehtävät ja roolit entistä tarkemmin.

Sosiaalialan opiskelijat suorittavat Praksikseen kytkeytyviä harjoittelujaksoja, joissa he saavat tuntumaa asiakkaan kohtaamiseen, haastatteluun, tilannearvioiden tekemiseen ja dokumentointiin. Opiskelijat tekevät oppimistehtäviä, osallistuvat työpajoihin ja -pienryhmiin sekä tekevät itse- ja vertaisarviointeja yms. (toimenpiteet tarkentuvat toiminnan myötä). Praksis -toiminnan myötä jokaisella on mahdollisuus päivittää ja oppia asiakastyöhön, tutkimukseen ja opetukseen liittyviä seikkoja.

Käytännön tasolla Praksiksen keskeisiä toimijoita ovat sosiaaliasemien johtavat sosiaalityöntekijät, sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat, opiskelijat ja asiakkaat. Praksis ei ole erillinen yksikkö, vaan verkosto, josta käsin osaamisen vahvistamista ja opiskeluharjoitteluja koordinoidaan. Praksiksen toiminnot kiinnittyvät alkuvaiheessa neljälle sosiaaliasemalle. Praksis -toimintaa rakennetaan vähitellen ja saatujen kokemusten myötä toimintaa laajennetaan.

Tampere Praksis -toiminta käynnistetään Tampereen yliopiston hallinnoimalla ESR -hankkeella (1.9.2011–31.12.2013)¹. Hankkeen projektipäälliköksi on valittu YTL Tuija Eronen, joka aloittaa työnsä 1.4.2012 ja sijoituspaikkana on Tampereen yliopisto. Kehittäjäsosiaalityöntekijäresurssia on 7 kuukautta vuodessa vuosina 2012–2013. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat osa-aikaisena

¹ Tampere Praksis on nimetty pääkaupunkiseudulla toimivan Praksiksen mukaan.

Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun lehtorit sekä Pikassoksen suunnittelija. Muut verkoston toimijat osallistuvat Praksis -toimintaan osana omaa perustyötään.

Tampere Praksis pysyvänä toimintamallina rakentuu vaiheittain, josta yliopiston hallinnoima hanke (kokeiluprojekti) on osa. Alkuvaiheessa keskeistä on luoda rakenne toimintamallille ja määrittää toimijoiden roolit, vastuut ja tehtävät. Käytännön opetuksen sisällöllinen kehittäminen on täysipainoisesti mahdollista kokeiluprojektin jälkeisessä vaiheessa.

Muut Praksis -toimintamallit Suomessa

Tampere Praksiksen kehittämistyön taustalla on myös se, että tällaisesta toiminnasta on paljon hyviä kokemuksia maassamme ja näitä on haluttu hyödyntää paikallisesti. Maassamme on käynnistetty useita sosiaalityön käytännön opetusta kehittäviä opetus- ja tutkimusklinikkamalleja ja niiden kehittämiseen kytkeytyviä hankkeita. Toimintamalleista käytetään eri nimityksiä. Mallit toimivat erilaisilla painotuksilla ja rakenteilla (vrt. Närhi 2010, 18). Tampereella kehitettävä malli on Tampere Praksis ja sen toiminta on verkostomainen. Tässä raportissa malleja ei tarkemmin esitellä, vaan otetaan keskeisiä esille informaatioluonteisesti.

Turun moniammatillinen opetus- ja tutkimusklänikka on toiminut vuodesta 1998 alkaen. Toimintaan osallistuu nykyään sosiaalityön, psykologian ja lastenpsykiatrian laitokset sekä erityisopettajakoulutus kasvatustieteellisestä tiedekunnasta. Opetusklänikka toimii aitona asiakastyöhön pohjautuvana oppimis- ja opetusympäristönä, joka keskittyy lasten, nuorten, aikuisten ja perheiden tutkimukseen, neuvontaan ja kuntoutukseen. Asiakkaat tulevat klänikalle läheteillä.

Tavoitteena on mm. sosiaalisen tilannearvion, moniammatillisen tiimityön perusteiden ja asiakastyön vuorovaikutustaitojen oppiminen. Opiskelijoita valmennetaan syventävien opintojen loppuharjoitteluun ja yksi tavoite on myös selventää opiskelijoille omaa ammatillista toiminta-aluetta sekä tutustuttaa yhteistyötahojen työnsisältöön ja viranomaisverkostojen työskentelyyn. Palvelujärjestelmän hahmottaminen nähdään tärkeäksi osaksi tavoitteellista oppimista.

Klänikassa on vuosittain noin 15 sosiaalityön opiskelijaa. Opetus rakentuu moniammatillisesti yhteisopetukseksi ja klänikassa on myös tieteenaloittain eriytettyä opetusta. Opetus käynnistyy orientaatiojaksolla, joka kuusi viikkoa (sisältää teorialuennot ja simuloitua caset) ja lopuksi on yhteinen seminaari, johon kuuluu asiakasläheteiden vastaanottaminen, työnohjaajaopettajien tapaaminen ja asiakastyöskentelyn aikatauluttaminen. Asiakastyöskentelyvaihe kestää 2-3 kuukautta sisältäen asiakastapaamiset, viranomaisten haastattelut,

työnohjauksiin osallistumisen ja dokumentoinnin. Asiakas ja lähettävä taho saavat loppulausunnon, jonka opiskelija tekee työskentelyvaiheen päättyessä.

Kaikkiaan klinikkaopiskelujen aikana pidetään neljä yhteisseminaaria. Opiskelija saa asiakastyön työnohjausta opettajatyöparilta. Lisäksi hän on osa moniammatillista opiskelijatiimiä. Klinikkaopetuksessa pidetään tärkeänä opitun peilaamista teoreettiseen ja tieteelliseen tutkimustietoon ja teorian ja käytännön yhteensovittamista.

Opetus toteutetaan kahdessa kokonaisuudessa:

- 1) Klinikkurssit I-II: Arviointi, lausunointi ja konsultaatio (7 ov)
- 2) Kuntoutustyöpaja (3 ov)

Sosiaalityössä klinikkurssit I-II sijoittuvat pakollisiin aineopintoihin ja Kuntoutustyöpaja valinnaisiin syventäviin opintoihin.

Kouluttajina toimivat psykologian, sosiaalityön, erityispedagogiikan ja lastenpsykiatrian laitosten opettajat, Oppimistutkimuksen keskuksen ja Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskuksen työntekijät. Työnohjaajapareina on myös pitkän linjan sosiaalityöntekijöitä ja psykologeja. Kentän työntekijät antavat myös asiantuntijaluentoja.

Toimintaan on eri vuosina haettu ulkopuolista rahoitusta, esimerkiksi käytännön opetuksen järjestämiseen. (Turun yliopiston kotisivu 2011.)

Helsingin Praksis -toiminta on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston Läntisellä sosiaaliasemalla vuonna 2005 alkanut yhteistyöhanke. Tässä aikuissosiaalityön Praksiksen toiminnassa yhdistyy sosiaalityön käytännön opetus, tutkimus, asiakastyö ja kehittäminen. Niitä yhdistämällä syntyy erilaisia oppimisen tapoja, sosiaalityötä koskevia jäsenyksiä ja uutta tietämystä (Yliruka ym. 2007,3). Aikuissosiaalityön opiskelijoita on osallistunut Praksikseen asiakastyön taidot – käytännön opetukseen vuosittain 25. Opintojaksolla opiskellaan asiakkaan kohtaamista ja haastattelua, sosiaalityön suunnitelmallista työprosessia ja tilannearviotyöskentelyä ja dokumentointia.

Aikuissosiaalityön Praksiksen toiminnasta saatujen kokemusten perusteella käynnistettiin vuonna 2008 lastensuojelun Praksis. Sen tavoitteena on

1. luoda pääkaupunkiseudun lastensuojelun käytännönopetuksen kehittämiseen kiinnittynyt verkosto ja
2. avata uusia kuvioita lastensuojelun käytäntöön, jossa yhteys työn opettamiseen, kehittämiseen ja tutkimukseen.
3. saada lastensuojelutyöhön entistä osaavampia työntekijöitä.

Lastensuojelun Praksiksessa opetukseen kuuluvat Helsingin yliopiston sosiaalityön yksikössä lastensuojelun perusteet sekä erikoistumismahdollisuus käytännön harjoittelu- ja tutkimusjaksoilla lastensuojelusta kiinnostuneille opiskelijoille.

Praksiksen sisältönä toimivat oppimistehtävät, työpaja- ja pienryhmätyöskentely, oman asiakkaan tapaamiset, yksilöohjaus sekä itse- ja vertaisarviointit. Oman toiminnan reflektoinnilla, vertaisarviointilla ja rakentavan palautteen antamisella on tärkeä osuus. Aikuissosiaalityön Praksiksessa on mukana yliopistolehtori ja kolme käytännön opettajaa, jotka tekevät osan työajasta asiakastyötä.

Suurin ero Turun klinikkamallissa ja Helsingin Praksiksessa on se, että Helsingissä toimintaan on sisäänkirjoitettu myös kehittämistä ja tutkimusta. Varsinkin aikuissosiaalityön Praksiksessa tällaisella toiminnalla on jo vakituista roolia. Lastensuojelun Praksiksen toimijaverkostossa ovat mukana myös ammattikorkeakoulut. (Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2011a ja 2011b.)

Keski-Suomessa on aloittanut 1.4.2010 **SARANA-hanke**. SARANA-hanke luo moniammatillisen sosiaalialan oppimisen ja kehittämisen areenan, joka kokoaa yhteen Keski-Suomen maakunnan sosiaalialan koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän toimijoita. Hankkeen aikana 1.4.2010–31.3.2013 kehitetään sosiaalialan asiakastyön menetelmiä ja käytäntöjä erityisesti sosiaaliasemien sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen sekä psykososiaalisiin palveluihin. Hankkeen rahoitus tulee Euroopan sosiaalirahastosta ja päärahoittajana toimii Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. SARANA-hanketta hallinnoi Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikkö. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2011.)

Lapissa toimii **Lapin sosiaalityön ja sosiaalialan opetus- ja tutkimuskeskus**, jonka toiminta kytkeytyy aiempaan Sociopolis -yhteistyörakenteeseen Lapin yliopiston, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa. Keskuksessa kokeillaan ja pilotoidaan uudenlaista käytännön opetuksen mallia yhdeksän opiskelijan ryhmässä. Toiminta on ESR-rahoitteista ja toimii hankkeena 1.11.2011–31.10.2013. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2011.)

Ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus koordinoi **Mathilda Wrede-instituuttia**, joka on niin ikään opetuksen, tutkimuksen ja käytännön työn verkostomainen rakenne. Toiminta käynnistyi jo 2002 ja tapahtuu yhteistyönä Helsingin kaupungin ja muiden kaksikielisten ja ruotsinkielisten kuntien välillä. Mukana ovat myös Samhällspolitiska institutionen (SI) vid Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) vid Helsingfors universitet ja Yrkeshögskolan Arcada ja kolmannen sektorin toimijoita. Keskeiset toimijat ovat tehneet sopimuksen ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen

kanssa toiminnan koordinoinnista. Sekä SI että SSKH ovat sitoutuneet resursoimaan Mathilda Wredeä opetus- ja tutkimusresurssein.

Toiminta on nykyisellään jo hyvin monipuolista. Yliopisto järjestää kursseja, jotka ovat opiskelijoiden lisäksi avoimia myös käytännön työntekijöille (institutkurser ja forskningsundervisning och handledning). Erilaisiin temaattisiin työpajoihin tai kehittäjäryhmiin sekä Studia Generalia –luentosarjoihin voivat osallistua laajasti eri toimijat. Verkostorakenteella pyritään myös siihen, että muutkin kuin pääkaupunkiseudun ruotsinkieliset ja kaksikieliset sosiaalialan ammattilaiset ja opiskelijat voivat oppia, kehittää ja tutkia yhteisillä foorumeilla. (Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området 2007.)

Käynnissä on myös valtakunnallinen Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys –hanke, jossa ovat mukana SOSNET-verkostoon kuuluvat Helsingin, Jyväskylän, Kuopion, Lapin, Tampereen ja Turun yliopistot sekä Kokkolan ja Porin toimintayksiköt. Hankkeelle on myönnetty ESR-rahoitus ajalle 2008-2011. Hanke on hakenut jatkoaikaa vuodelle 2012. Lisäksi meneillään on Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksen useammasta pienestä hankkeesta koostuva hankekokonaisuus Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys –hanke Kainuussa ja Itä-Suomessa. (SOSNET 2011.)

2 Selvityksen laatiminen

Toimeksiannota oli laatia selvitys Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla toteuttavan sosiaalityön käytännön opetuksen nykytilasta sekä esiselvitys Tampere Praksis -toiminnan käynnistämisestä. Tampere Praksis käynnistetään hankerahoituksen tuella ja hankehakemuksessa todetaan, että ”esiselvitys tuottaa kokeiluvaiheelle suunnitelman, joka on konkreetti työkalu varsinaisen projektin ohjaamiseksi” (Tampere Praksis -projektihakemus 2011). Tässä luvussa kuvataan selvitysprosessin toteuttaminen ja prosessin aikana kohdattuja haasteita, jotka ovat osin tunnistettavissa myös käynnistyvän Praksis -toiminnan riskeiksi.

2.1 Prosessin toteuttaminen

Nykytilan kuvauksessa (luku 3) fokuksena on toimeksiannon mukaisesti Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla järjestettävän sosiaalityön käytännön opetuksen ja harjoittelun sekä ammattikorkeakouluharjoittelun näkökulma. Sosiaalityön koulutuksen työelämäyhteistyötä Tampereen kaupungin kanssa

kuvataan myös esim. käytäntötutkimuksen osalta. Konkreettinen kuvaus sisältää analyysia nykyisten käytäntöjen toimivuudesta ja koonteja kehittämistarpeista niin kouluttajan, opiskelijoiden kuin työelämän näkökulmasta.

Esiselvitystyö toteutettiin vaiheittain. Alun perin oli tavoitteena edetä haastatteluissa systemaattisesti organisaation perustyöntekijöiden tasolta johtoportaan. Näin ollen prosessin aikana olisi ollut mahdollista prosessoida syntyneitä ajatuksia myös kaupungin organisaation sisällä ja käydä vuoropuhelua eri tason toimijoiden tarpeista. Esiselvityksen tiukan aikataulun ja työntekijöiden kiireiden takia (kalentereista ei järjestynyt haastatteluajoja) prosessia ei saatu kokonaisuudessaan vietyä läpi tässä järjestyksessä. Osittain tässä kuitenkin onnistuttiin ja päästiin aitoon dialogiin ja alhaalta ylöspäin etenevään vuorovaikutukselliseen prosessiin (vrt. Krogstrup 2004, 10–11).²

Selvityksen ensimmäinen vaihe oli informoida Tampere Praksis -hankkeen käynnistymisestä kaupungin aikuissosiaalityön sekä lapsiperheiden (Eteläinen, Itäinen ja Läntinen sosiaaliasema) sosiaaliasemien toimijat ja käydä samassa yhteydessä työntekijöitä Praksikseen orientoiva ja motivoiva keskustelu. Tämän vaiheen tavoitteena oli ensisijaisesti tuottaa työntekijöille osallisuuden kokemus kehittämistyön ja uuden toimintamallin suunnittelussa. Kehittämistyöhön sitouttamisen lisäksi fokuksessa oli tuottaa tietoa prosessin seuraavaa vaihetta varten.

Info- ja keskustelutilaisuuksiin osallistui lapsiperheiden sosiaaliasemilta 42 henkilöä, joista kolme oli johtavaa sosiaalityöntekijää, 31 sosiaalityöntekijää, 6 ohjaajaa/ avotyöntekijää ja kaksi etuuskäsittelijää. Aikuissosiaalityön asemalta info- ja keskustelutilaisuuksiin osallistui yksi johtava sosiaalityöntekijä ja 20 sosiaalityöntekijää ja ohjaajaa. Kaikkiaan tilaisuuksiin osallistui 63 henkilöä.

Seuraavassa vaiheessa oli tavoitteena koota syventävää tietoa em. Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla toteutettavan käytännön opetuksen ja harjoittelujen nykytilasta sekä kehittämistarpeista tekemällä täydentäviä haastatteluja. Ensimmäisessä vaiheessa orientoivien keskustelujen aikana koottu tieto toimi pohjana, jonka perusteella teemoja jalostettiin syventäviä keskusteluja varten. Täydentäviä haastatteluja tehtiin ryhmähaastatteluina osalle aikuissosiaalityön ja osalle Läntisen lapsiperheiden sosiaaliaseman työntekijöistä. Näihin haastatteluihin osallistui Läntiseltä lapsiperheiden sosiaaliasemalta 6 henkilöä, joista neljä oli sosiaalityöntekijää ja kaksi oli avotyöntekijää (ohjaajaa)³. Kahdella sosiaalityöntekijällä sekä molemmilla avotyöntekijöillä oli ollut harjoittelijoita ohjattavana. Kukaan ei ollut käynyt ohjaajakoulutusta. Aikuissosiaalityön syventävään haastatteluun osallistui neljä sosiaalityöntekijää ja yksi ohjaaja.

² Koonti haastattelu- ja infotilaisuuksista liitteenä, liite 1.

³ Perhetyön ohjaajia tai perhetyöntekijöitä ei haastateltu, koska kaupungin palvelupäällikkö rajasi kohderyhmän pois haastatteluista.

Nämä kaikki viisi työntekijää olivat käyneet ohjaajakoulutuksen keväällä 2011 ja toimineet samalla harjoittelijan ohjaajana. Syventäviin haastatteluihin osallistui kaikkiaan 11 henkilöä.

Ensimmäinen esimiestason haastattelu oli johtavien sosiaalityöntekijöiden ryhmähaastattelu, johon osallistui kolmen lapsiperheiden sosiaaliaseman johtavat sosiaalityöntekijät ja kaupungin aikuissosiaalityönaseman johtava sosiaalityöntekijä. Organisaation ylin taso, jota haastateltiin, oli substanssin johto eli kaupungin kaksi sosiaalipalvelujen palvelupäällikköä ja heidän esimiehensä sosiaalipalvelupäälliköt. Tilaajapuolen johtoa ei haastateltu.⁴

Yhteensä haastatteluihin osallistui Tampereen kaupungin organisaatiosta 82 henkilöä, joista 9 oli mukana kahdessa haastattelussa ja näin ollen laskettu luvussa kahteen kertaan. Koulutuksen ja tutkimuksen edustajia haastateltiin yliopistolta yhtä henkilöä ja ammattikorkeakoulun ryhmähaastatteluun osallistui 6 henkilöä.

Haastattelut toteutettiin siten, että tilaisuuden aluksi osallistujille jaettiin koonti, johon oli tiivistetty aiempien haastattelujen tuottama tieto. Näin ollen osallistujat saattoivat kommentoida aiemmin esitettyjä ajatuksia ja näkemyksiä. Viimeisissä haastatteluissa koonti lähetettiin haastatteluun tuleville etukäteen sähköpostitse, koska materiaalipaketti oli kertynyt melko mittavaksi. Tällaisella toimintamallilla mahdollistettiin se, että sosiaalityön johto pääsi kommentoimaan alaistensa ajatuksia Praksis -toimintaan liittyen.

Suurin osa haastatteluista nauhoitettiin osallistujien luvalla. Haastattelunauhoja ja -aineistoa on mahdollista hyödyntää jatkossa esimerkiksi tutkimustarkoitukseen. Pikassos Oy säilyttää aineiston ja sillä on oikeus käyttää keräämäänsä aineistoa ja päättää, kenelle aineistoa tutkimuskäyttöön luovutetaan.⁵

Haastattelujen lisäksi esiselvityksessä on ollut käytössä laajasti muuta materiaalia. Keskeistä aineistoa on mm. Tampere Praksiksen suunnitteluvaiheessa käytyjen keskustelujen sisällöt (kokousmuistiot, ideapaperit yms.), Yhteistyön vuosikello –hankeraportti (Kiviniemi & Metteri 2010), Osaajaksi sosiaalialalle –sivusto (SOSUNIPOLI 2009), Sosiaalisen raportoinnin hanke (Suhonen 2011) ja muu tarvittava taustamateriaali. Määrällisen tiedon kokoamisessa hyödynnettiin yliopiston ja

⁴ Tampereen kaupunki on organisoinut palvelujen järjestämisen ja tuottamisen tilaaja-tuottajamallin mukaisesti. Lasten ja nuorten palvelujen lautakunta LANULA tilaa Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja Terveystä- ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunta TETOLA tilaa aikuisten sosiaalipalvelut. (Tampere 2011c). Tampereen organisaatiokaavio liitteenä, liite 4.

⁵ Mikäli ns. raakamateriaalia luovutetaan tilaajalle eli Lapin yliopistolle osana tuloksia, myös Lapin yliopistolla on samanlainen, rinnakkainen oikeus suhteessa ko. materiaaliin.

ammattikorkeakoulun avainhenkilöitä ja pyydettiin heiltä tietoja harjoittelijamäärästä, ohjaajien määrästä ja ohjaajakoulutuksen käyneiden määrästä. Lisäksi tutkimukseen ja opinnäytetöiden määrään liittyen on pyydetty tietoa Tampereen kaupungin omista tietopankeista.

Kaikkia niitä puhelinkeskusteluja ja sähköpostiviestejä, jotka ovat vieneet selvitystyötä eteenpäin, ei ole merkitty lähteiksi eikä niitä siten löydy myöskään lähdeluettelosta. Tässä yhteydessä selvityksen tekijät kuitenkin lausuvat mitä lämpimimmät kiitokset yhteistyökumppaneille, joilta on saatu nopeasti ja täsmällisesti informaatiota ja tarkennuksia sitä mukaa, kuin sitä on osattu selvitystyössä esille nousseisiin kysymyksiin heiltä pyytää.

Tampere Praksis -toiminnan edellytyksistä, toiminnan sisällöistä ja rakenteista on käyty useita keskusteluja benchmarking-tarkoituksessa myös muiden maamme praksistoimijoiden kanssa, etenkin pääkaupunkiseudun lastensuojelun ja aikuissosiaalityön Praksisten kanssa. Tampere Praksis -mallia on esitelty esiselvitysvaiheessa valtakunnallisessa sosiaalialan osaamiskeskusten lastensuojeluverkostossa (11.11.2011) sekä SOSNETin hankkeen vastuupettajien kokouksessa (15.11.2011). Tampere Praksista on pyydetty myös Sosiaalialan asiantuntijapäiville (15.3.2012) esittelemään toimintamallia.

2.2 Haasteet

Selvityksen laatimisessa on ollut omat haasteensa, joista osa oli yllättäviä ja osaan oli varauduttu. Ylivoimaisesti suurin haaste oli selvityksen kiireinen aikataulu ja sen yhteensovittaminen nopealla syklillä kentän työntekijöiden aikatauluihin. Haastatteluajkoja oli vaikea saada sovittua ja ylipäättään haastattelujen järjestämisessä tuli näkyväksi eri toimijoiden yhteistyön koordinoimattomuus ja tiedonkulun katkokset (myös organisaatioiden sisällä).

Haastattelujen toteuttamisessa haasteena oli se, että haastatteluihin ei ollut pääsääntöisesti kovinkaan paljon valmistauduttu; haastateltavilla ei juurikaan ollut tietoa Praksis -suunnittelusta, ei oltu käyty keskusteluja organisaation sisällä ja aina ei edes tiedetty, että ollaan tulossa haastatteluun (ei oltu informoitu asiasta organisaation sisällä). Näin ollen haastatteluissa oli vaikeaa päästä sisältöihin konkreettisesti kiinni ja keskustelemaan yhteisestä ”Praksis -visiosta” (=mitä se käytännössä on), koska toimijat eivät olleet itsekään selvillä siitä, mitä haluavat suhteessa Praksikseen.

Yhteisen Praksis -vision suunnittelu osoittautui haastavaksi myös siksi, että haastateltavilla ei ollut riittävää tuntemusta muiden Praksis -toimintaan tulevien tahojen toiminnan sisällöistä, organisoitumisesta tai kehittämistarpeista. Lisäksi eri osapuolten erilaiset intressit ja painotukset suhteessa kokonaisuuteen

aiheuttivat erilaisia käsityksiä Praksis -toiminnan rakentamisesta ja jopa keskinäisiä eturistiriitoja. Ylipäätään käytännön opetuksen saralla on paljon kehittämistarpeita ja toisaalta on myös käynnissä paljon kehittämistoimintaa, jonka yhteyttä Praksikseen ei kuitenkaan välttämättä hahmoteta. Tällaisen Praksikseen kytkeytyvän kehittämistoiminnan kokonaiskuvan rakentaminen ja ylläpitäminen on Praksiksen yksi keskeinen tehtävä ⁶.

Edellä kuvatut haasteet johtuvat suurelta osin siitä, että Tampere Praksis -hanke on kiireisellä aikataululla valmisteltu ja yhteistä hankevalmistelua ja dialogia käytännön opetuksen kehittämistarpeista ei ole pystytty riittävästi käymään. Myös hankkeen resurssien niukkuus ja rahoituskanavan asettamat reunaehdot määrittävät Praksiksen rakennetta ja sisältöjä. Praksista onkin syytä lähteä rakentamaan pienin askelin ja luomalla toiminnan rakennetta. Tässä vaiheessa on tärkeää hyödyntää ja benchmarkata muualla tehty kehittämistyö. Tärkeää on myös oivaltaa se, että yhteinen tavoite tai Praksis -visio ei riitä, vaan tarvitaan selkeitä sopimuksia vastuista ja rooleista. Johdon sitoutuminen on erityisen tärkeää, jotta kehittämistyölle on ”lupa” ja toiminnalle resurssia.

Praksis -toiminnan käynnistyessä nämä haasteet on syytä huomioida hankkeen onnistumisen kannalta riskitekijöinä. Jollei hankkeeseen osallistuvia tahoja saada aidosti sitoutumaan yhteiseen Praksis kehittämiseen ja tavoitteisiin, pysyvän Praksis -toiminnan onnistumiselle ei ole edellytyksiä. Olennaista on, että toimijat käyvät täydentävää dialogia hankkeen kokonaistavoitteista suhteessa omaan toimintaansa. Hankkeeseen osallistuvien tahojen on kyettävä saavuttamaan yhteinen tahtotila opetuksen, tutkimuksen, kehittämisen ja käytännön asiakastyön yhteistyön pysyvän rakenteen kehittämisestä.

3 Nykytilan kuvaus ja kehittämistarpeet

Tässä luvussa kuvataan aluksi lyhyesti Tampereen kaupungin sosiaalityön organisaatiota Praksiksen toimintaympäristönä. Tämän jälkeen kuvataan Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla toteutettavaa sosiaalityön käytännön opetusta ja harjoittelua sekä muuta yliopiston työelämäyhteistyötä. Lyhyesti kuvataan myös ammattikorkeakoulun työelämälähtöisiä opintoja suhteessa Tampereen sosiaaliasemiin. Nykytilan kuvaus avaa toiminnan nykyisen rakenteen ja kuvaa sen toimivuutta eri tahojen näkökulmasta. Rakenteen

⁶ Marraskuussa on Tampereen kaupungin tilaajaryhmässä aloitettu opiskelijan harjoittelutyönä Tampereen kaupungin lastensuojelun kokonais selvityksen päivistyö. Sitä varten selvitetään erilaisia hankkeita, joita kaupungin lastensuojelun kehittämisessä on vireillä. Selvitys ei tule julkiseen jakoon vaan lähinnä johdon tiedoksi.

toimivuuteen kytkeytyy kehittämisehdotuksia, joita haastatteluissa tai muutoin on nostettu esille.

3.1 Kuvaus Tampereen kaupungin aikuissosiaalityön ja lapsiperheiden sosiaalityön organisaatiosta

Sosiaaliasemien sosiaalityö jakautuu lapsiperheiden sosiaalityöhön ja aikuissosiaalityöhön. Ne ovat osa Tampereen kaupungin avopalveluja. (Tampereen kaupunki 2011a.)⁷

Lapsiperheiden sosiaalityössä työskennellään perheiden kanssa, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Sosiaalityötä tehdään kolmella alueellisella lapsiperheiden sosiaaliasemalla ja se kattaa lastensuojelun (avohuollon tukitoimien ja sijaishuollon järjestäminen), lapsiperheiden toimeentulotuen (kun asiasta on sovittu erikseen sosiaalityöntekijän kanssa), lapsiperheiden päihdepalvelut ja muuhun sosiaaliseen tukeen liittyvän ohjauksen ja neuvonnan. (Tampereen kaupunki 2011c.)

Eteläisellä, Itäisellä ja Läntisellä lapsiperheiden sosiaaliasemalla työskentelee yhteensä 43 sosiaalityöntekijää, 15 avotyöntekijää (ohjaajaa) ja 7 perhetyön ohjaajaa. Kunkin sosiaaliaseman esimiehenä toimii johtava sosiaalityöntekijä. He ovat palvelupäällikön alaisia. Perhetyön ohjaajat ovat suoraan palvelupäällikön alaisuudessa (eivätkä siten ole johtavien sosiaalityöntekijöiden alaisia) ja he toimivat perhetyöntekijöiden esimiehinä. Perhetyöntekijöistä osa tekee nk. tavallista perhetyötä (vrt. lapsiperheiden kotipalvelu) ja osa lastensuojelun perhetyötä. Perhetyössä on yhteensä yli 100 vakanssia, joista noin 70 on täytettynä. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut sisältää lapsiperheiden sosiaalityön lisäksi myös ehkäisevän työn, lastensuojelun erityispalvelut, sosiaalipäivystyksen, sijais- ja jälkihuollon sosiaalityö Sataman ja perheoikeudelliset palvelut. Lapsiperheiden sosiaalipalveluista vastaa sosiaalipalvelupäällikkö.

Aikuissosiaalityön asiakkaita ovat yksin asuvat ja lapsettomat pariskunnat. Aikuissosiaalityö on heidän kanssaan tehtävää kuntouttavaa ja suunnitelmallista sosiaalityötä erilaisissa elämänkriiseissä, kuten työttömyys, asunnottomuus, parisuhdeväkivalta ja päihdeongelmat. Aikuissosiaalityön sosiaaliasemana toimii yksi keskitetty asema (Kanta Sarvis 2), jossa on 20 sosiaalityöntekijää ja 3 ohjaajaa.

Lapsiperheiden ja aikuisten sosiaaliasemien lisäksi toimii Sosiaaliasema Sarvis, jonne voi varata ajan silloin, kun hakee toimeentulotukea ensimmäistä kertaa

⁷ Tampereen kaupungin avopalvelujen organisaatio on myös liitteenä, liite 5.

Tampereella tai ei ole ollut toimeentulotuen asiakkaana kahteen vuoteen. Uuden asiakkaan toimeentulotukihakemus käsitellään pääsääntöisesti henkilökohtaisella ajanvarauksella, mutta hakemuksia käsitellään myös kirjallisina. Sosiaaliasema Sarviksella työskentelee 3-4 sosiaalityöntekijää ja 3-4 etuuskäsittelijää. Asiakkuus siirtyy 1-3 vastaanottokerran jälkeen kirjallisesti tehtäväksi toimeentulotukiyksikköön. Jos asiakas on alle 25-vuotias, hänelle tehdään tarvittaessa palvelusuunnitelma ja hänet ohjataan Aikuissosiaalityön sosiaaliasemalle.

Muiden kuin uusien asiakkaiden toimeentulotukihakemukset käsitellään kirjallisten hakemusten perusteella Toimeentulotuen yksikössä. Siellä ei ole asiakasvastaanottoa, eikä toimeentulotukea voi hakea sähköisesti. Yksikössä on kolme tiimiä ja siellä työskentelee viisi sosiaalityöntekijää ja 42 etuuskäsittelijää.

Toimeentulotukihakemuksia käsitellään lapsiperheiden ja aikuissosiaalityön sosiaaliasemilla vain, jos asiasta on sovittu erikseen asiakkaan kanssa. Erillisen sopimuksen piiriin kuuluvat muun muassa alle 25-vuotiaat nuoret, joilla ei ole ammatillista koulutusta.

Aikuisten sosiaalipalvelut sisältävät aikuissosiaalityön ja toimeentuloturvan (ml. sosiaaliasema Sarvis ja Toimeentulotuen yksikkö), kehitysvammaisten avopalvelut, sovittelutoiminnan, talous- ja velkaneuvonnan ja maahanmuuttajapalvelut. Kokonaisuutta johtaa sosiaalipalvelupäällikkö. (Tampereen kaupunki 2011d.)

3.2 Tampereen yliopiston sosiaalityön opetus ja työelämäyhteistyö

Kaikilla Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla on jotain kosketusta sosiaalialan koulutukseen opiskelijoiden kautta. ”Kentällä” on vuosittain opiskelijoita sekä Tampereen yliopistolta, että Tampereen ammattikorkeakoulusta ja osa heistä on sijoittunut sosiaaliasemille.

Sosiaalialan koulutuksesta Tampereen yliopistossa ja Tampereen ammattikorkeakoulussa ja opintoihin sisältyvien harjoittelujen ja käytännön opetuksen prosesseista on koottu tietoa Osaajaksi sosiaalialalle -sivustolle. Sivusto on tarkoitettu opiskelijoille, työpaikoille, opiskelijoiden ohjaajille ja opettajille. Sivut on koostettu yhteistyössä SosUnipol -hankkeen tuloksena syksyllä 2009 ja niiden päivityksestä vastaa sekä ammattikorkeakoulu että yliopisto. (SOSUNIPOLI 2009.) Sosiaalityön oppiaineen kotisivuilla on sivuille oikopolku linkin ”Käytännön opetus ja harjoittelu” kautta (Tampereen yliopisto 2011b).

Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö eli YKY vastaa sosiaalityön oppiaineen opetuksesta ja tutkimuksesta. Tampereen yliopiston sosiaalityön opetus sisältää kaksi työssä oppimisen jaksoa: kandidaatin tutkintoon sisältyvä käytännön oppimisen jakso asiakastyössä (9 viikkoa) ja maisteriopinnoissa kolmen kuukauden harjoittelu. Nämä jaksot ovat sisältyneet opintoihin jo pitkään ja erilaisista organisaatiouudistuksista huolimatta jaksojen nimet - käytännön opetus ja harjoittelu – on pidetty ennallaan. Työelämässä tosin usein käytetään yleiskäsitettä ”harjoittelu” molemmista opintojaksoista.

Käytännön opetusjakso suoritetaan yleensä toisen opiskeluvuoden keväällä ja opettamisesta vastaa työpaikalla nimetty ohjaaja (tai ohjaajat), jonka kanssa yliopisto tekee sopimuksen tuntiopettajana toimimisesta ja joka saa ohjaustunneista (työnohjaukselliset keskustelut opiskelijan kanssa; suositus 1 h /viikko) palkkion. Opiskelijalle tämä työssä oppimisen jakso on palkaton harjoittelu. Maisteriopintojen harjoittelun (3 kk) ajalta maksetaan yleensä palkkaa ja työnantaja voi saada harjoittelijan palkkaamiseen harjoittelutuen (yleensä 2 kk). Harjoitteluun on nimetty ohjaaja, mutta erillistä palkkiota ei ohjaajalle makseta.

Yliopiston ja työelämän välillä on muitakin yhteistyön paikkoja, mutta ne ovat jääneet työntekijöiltä osittain hyödyntämättä. Sosiaalityön opinnoissa on seuraavat työelämäyhteistyön paikat:

Taulukko 1. Työelämäyhteistyö Tampereen yliopiston sosiaalityön opinnoissa

opintojakso	ajankohta	työelämäyhteistyön sisältö
STYÖP2 Sosiaalisen kosketuspinnoilla	perusopinnot, 1. vuosi	24 tuntia vapaaehtoistyöhön tai matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin tutustumista. Tutustumiskäynti sosiaalitoimistoon ryhmänä. Tutustuminen sosiaalityön ammatilliseen kenttään osallistumalla kahteen harjoittelun analyysiseminaariin (STYÖS4B Sosiaalityön harjoittelu, seminaariosuus).
STYÖP3A Sosiaalityön arvot ja etiikka	perusopinnot	Käytännön opettajille ja harjoittelun ohjaajille avoimet luennot.
STYÖA3A Sosiaalityön menetelmät	aineopinnot, 2. vuosi syyslukukausi	Käytännön opettajien mahdollista osallistua luennoille. Opiskelijoiden harjoittelujen ohjaajia ja työelämän edustajia kutsutaan myös luennoitsijoiksi.

STYÖA3B Sosiaalityön taitoseminaari	aineopinnot, 2. vuosi syyslukukausi	Sisältää mm. vuorovaikutusharjoituksia, joihin toivotaan käytännön työntekijöitä mukaan.
STYÖA3C Käytännön opetus ja ohjaus	aineopinnot, 2. vuosi kevätlukukausi	Käytännön opetusjakso, 9 viikkoa. Käytännön opettajana sosiaalityöntekijä. Opiskelijoiden ja käytännön opettajien yhteinen orientaatioseminaari ja päättöseminaari yliopistolla.
STYÖA5 Kandidaatin tutkielma	3. opiskeluvuosi	Mahdollista kytkeä työelämään.
STYÖS4B Sosiaalityön harjoittelu		Kolmen kuukauden harjoittelu sosiaalityön asiakastyössä, hallinnossa, kehittämistyössä tai tutkimuksessa. Sisältää kehittämistehtävän.
STYÖS5 Pro gradu -tutkielma	4.-5. opiskeluvuosi	Mahdollista kytkeä työelämään ja harjoitteluun.

Yhteistyön vuosikello

Tampereen yliopiston ja käytännön opetuspaikkojen välisestä yhteistyöstä sosiaalityön opetuksessa on koottu Yhteistyön vuosikello keväällä 2010 (Kiviniemi & Metteri 2010). Opiskelija Sanna Kiviniemi kokosi vuosikelloa SOSNETin hankkeen rahoittamana ja osana sosiaalityön harjoitteluaan. Vuosikellon kokoaminen pilotoitiin Tampereen kaupungin kanssa ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen tehtäväksi sovittiin yhteistyön vuosikellosta tiedottaminen muihin kuntiin Pirkanmaalla.

Vuosikello on hyvä tuki yliopiston omalle työlle. Aikataulusta on selkeää seurata, mitä missäkin vaiheessa täytyy tehdä – esim. toukokuussa tulisi valmistella syksyn suunnitelmat ja saada työpaikoilta tiedot ohjaajista. Vuosikello jäsentää yhteistyötä ja mahdollistaa sen sujuvoittamisen.

Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla ei ole seurattu vuosikelloa siten, että asioita olisi oma-aloitteisesti ja automaattisesti viety esim. toimistokokouksiin tai tiimeihin. Työpaikat toivovat saavansa yhteistyöpyynnöt sähköpostitse, mutta viesteihin ei useinkaan reagoida ilman muistutteluviestejä. Tällä hetkellä yliopistolta laitetaan sähköpostia sosiaaliasemien johtaville sosiaalityöntekijöille, joiden on vaikea löytää aikaa ja resursseja yliopistoyhteistyöhön kaiken muun työn keskellä. Muita kontaktihenkilöitä ei ole tiedossa.

Selvitystyön aikana tuli vastaan kuvaava esimerkki yhteistyön aikataulutuksen vaikeuksista ja siitä, ettei vuosikelloa hyödynnetä. Yliopistolla tarvittaisiin jo toukokuussa ilmoitukset syksyn tutustumispaikoista ja tieto työpaikoilta siitä, ketkä sosiaalityöntekijät tulevat mukaan vuorovaikutusharjoituksiin ja ketkä voivat toimia käytännön opettajina. Vielä lokakuussa ei kaikilla sosiaaliasemilla ollut edes päätetty, ketkä ottavat opiskelijoita ohjattavakseen ja muista

yhteistyömahdollisuuksista (esim. mihin seminaareihin ja luentoihin voisi osallistua) ei sosiaalityöntekijöillä ollut juurikaan tietoa.

Selvityksessä on tullut esille seuraavia kehittämistarpeita vuosikellon ja sen toimeenpanon osalta

- kaupungille tarvitaan vastuuhenkilö (tai -henkilöitä), joka seuraa vuosikelloa ja huolehtii yliopistoyhteistyöstä
- oppilaitosyhteistyön parempi koordinaatio kaupungin sosiaaliasemilla
- vuosikellon päivitys yliopistolla ajoissa
- vuosikellomallin laajentaminen: TAMK ja mahdollisesti myös nk. tutkimuksen vuosikello.

3.3 Sosiaalityön käytännön opetus ja harjoittelu Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla ja ohjaajakoulutus harjoittelujen tukena

Tässä luvussa kuvataan käytännön opetuksen ja harjoittelun nykytilaa Tampereen kaupungin sosiaalityössä ja käydään läpi yliopiston näkökulmasta työelämäyhteistyön toteutuminen ja kehittämistarpeita Tampereen kaupungissa ja erityisesti alueellisilla sosiaaliasemilla. Luvussa tuodaan esille kehittämisehdotuksia, joita haastatteluissa tai muutoin on nostettu esille.

3.3.1 Käytännön opetus

Taulukko 2. Sosiaalityön käytännön opetuksen volyyymi 2009-2011

vuosi	opiskelijoita käytännön opetuksessa	opiskelijoita Tampereen kaupungin sosiaalitoimessa	opiskelijoita Tampereen sosiaaliasemilla: 3 lapsiperheiden ja 1 aikuissosiaalityön sosiaaliasemaa *)	käytännön opettajia Tampereen sosiaaliasemilla: 3 lapsiperheiden ja 1 aikuissosiaalityön sosiaaliasemaa
2009	35	15	8	13
2010	28	10	6	10
2011	37	12	6	9
2012	37	15	8	13

*) Organisaatiouudistus 2011 alkaen. Vuonna 2009 ja 2010 opiskelijat olivat alueellisilla sosiaaliasemilla.

Vuonna 2011 käytännön opetuksen opintojakson suoritti 37 opiskelijaa. Käytännön opetuksessa oli Tampereen kaupungin sosiaalitoimessa 12 opiskelijaa ja vain puolet heistä pääsi käytännön opetukseen sosiaaliasemille.

Opiskelijoilla on mahdollisuus esittää paikkatoive ja laittaa kolme paikkaa suosituimmuusjärjestykseen. Vuonna 2011 vaihtoehtoina olivat koulukuraattori, kriminaalihuolto, lastensuojelu, maahanmuuttajatyö, mielenterveys, päihdehuolto, sosiaalitoimen aikuissosiaalityö, terveystieteiden sosiaalityö, työvoiman palvelukeskus, vammaistyö ja vanhustyö. Kunnallinen ns. perussosiaalityö, jota sosiaaliasemilla tehdään, on opiskelijoiden näkökulmasta haluttu käytännön opetuspaikka. 32 opiskelijasta 10 halusi ensisijaisesti lastensuojeluun ja 14 sosiaalitoimen aikuissosiaalityöhön. Opiskelijoista sijoittuu joka vuosi käytännön opetukseen useiden eri kuntien sosiaalitoimistoihin.

Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla oli vuonna 2011 käytännön opetuksessa vain kolme opiskelijaa lapsiperheiden sosiaaliasemilla (Itäinen, Eteläinen, Läntinen – kullakin yksi opiskelija) ja kolme opiskelijaa Aikuissosiaalityön sosiaaliasemalla. Vuonna 2012, kun Tampere Praksis –toiminta käynnistyy, otetaan lapsiperheiden sosiaaliasemalle 6 (kullekin kaksi) opiskelijaa ja Aikuissosiaalityön sosiaaliasemalle kaksi opiskelijaa käytännön opetukseen.

Käytännön opettajana toimii sosiaalityöntekijä. Ohjausvastuuta voi jakaa siten, että opiskelijalle nimetään kaksi käytännön opettajaa ja ohjauspalkkio maksetaan heille silloin puoliksi. Vuonna 2011 oli sosiaaliasemilla kolmen opiskelijan osalta (opiskelijoita kaikkiaan 6) käytössä jaettu ohjaajuus eli heillä oli kullakin kaksi ohjaajaa. Jaettu ohjaajuus on suunnitteilla myös vuoden 2012 käytännön opetuksessa. Lapsiperheiden sosiaaliasemilla ja aikuissosiaalityön asemalla tulee olemaan yhteensä 13 ohjaajaa ja 8 opiskelijaa⁸.

Käytännön opetus ja ohjaus –opintojakso (STYÖA3C, 13 op) sisältää opiskelijan tutustumispäivän käytännön opetuspaikkaan tammikuussa, orientaatioseminaarin helmikuussa ja käytännön opetusta 9 viikkoa maaliskuun puolivälistä toukokuun puoliväliin. Käytännön jaksolla on ohjaajan kanssa viikoittainen työnohjaus(tunti) ja kaksi oheisseminaria ja päätösseminaari yliopistolla, kaksi oheistehtävää, portfolio ja esitys päätösseminaarissa. (Tampereen yliopisto 2011a.)

Ohjaajat on kutsuttu orientaatioseminariin ja päätösseminariin. Lehtori Anna Metteri koordinoi käytännön opetusta ja hänen mukaansa yhteistyö Tampereen kaupungin kanssa sujuu jakson aikana hyvin. Käytännön opetuksesta on jo kokemusta ja eksaktit tiedot jakson sisällöstä ja aikatauluista on netissä. Käytännön opetuksen arviointiin on työstetty yhdessä kriteerit ja ne on käyty ohjaajien kanssa läpi. Myös kriteerit ovat netissä. Vastuuhenkilö kentällä on selkeästi sovittu - hän on käytännön opettaja.

⁸ 2012 käytännön opettajien lukumäärä (ja opiskelijat) Tampereella: Itäinen 4 (2), Läntinen 4 (2) ja Eteläinen lapsiperheiden sosiaaliasema 3 (2), Aikuissosiaalityön sosiaaliasema 2 (2); koulukuraattori 1 (1), laitoshoidot 2 (2), selviytymis- ja katkaisuhuoltoasema 1 (1), vammaissosiaalityö 1 (1), kuntouttava työtoiminta 1 (1), perheoikeudelliset palvelut 2 (1).

Osa ohjaajista on käynyt Tampereen yliopiston järjestämän Opiskelijan ohjaus sosiaalialalla –ohjaajakoulutuksen tai aikaisemman mentor-koulutuksen, mutta eivät kaikki. Ohjaajakoulutuksesta ja sen kehittämistarpeista lisää luvussa 3.3.3.

Yhteistyö käytännön opetuksessa

Yhteistyön vuosikellon (Kiviniemi & Metteri 2010) mukaan kartoitus tulevan vuoden käytännön ohjaajista tehdään pääosin toukokuussa ja listan pitäisi olla valmis viimeistään elokuussa. Syyskuussa on käytännön opetuksen infoseminaari, jossa em. listan pohjalta esitellään opiskelijoille ne paikat, mitä keväälle on tarjolla.

Infoseminaariin kutsutaan yleensä johtavat sosiaalityöntekijät. Opiskelijat ilmoittavat syyskuun infoseminaarin jälkeen paikkatoivomuksensa Eeva-Maija Forsmanille yliopistolle ja Forsman laittaa sitten listan siitä, millaisia toivomuksia opiskelijoilla on, eri paikkoihin. Sen jälkeen hän sovittaa paikkatoivomukset ja tarjolla olevat paikat yhteen. Jos työpaikoilla on jo etukäteen mietitty asiaa ja sovittu ohjaajista, niin yhteensovitus on helppoa. Tavoitteena on, että marraskuun loppuun mennessä on kaikille opiskelijoille tiedossa käytännön opetuspaikka. Vuosikellon mukainen aikataulu ei toteutunut vuonna 2011 kaikilla Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla.

Yliopiston taito-opettajat⁹ tapaavat käytännön opetuksen puolivälissä ohjauskäynnillä ohjaajina toimivat sosiaalityöntekijät. Päätöseminaareihin osallistuneet käytännön opettajat ovat olleet seminaariin tyytyväisiä. Käytännön opettajat ovat toivoneet lisää tukea opiskelijan oppimisen arvioimiseen. Aihe on mahdollista sisällyttää orientaatioseminaarin teemaksi tai järjestää käytännön opetuksen oheen erityisiä arviointiseminaareja, jos siihen vain on resurssia.

Yliopiston näkökulmasta yhteistyö käytännön opetuksessa sujuu hyvin, kun

- paikka on sovittu ajoissa
- on tutustumiskäynti (tammikuussa)
- ohjaaja tulee orientaatioseminaariin
- on ohjauskäynti (opetuksen puolivälissä)
- on yhteinen päätöseminaari, jonne myös ohjaaja tulee.

Yliopiston näkökulmasta yhteistyön sujuvuuden kannalta on tärkeää, että

- kentällä on nimettynä käytännön opetuksen järjestämiseen ja yleensäkin yliopistoyhteistyöhön vastuuhenkilö – henkilö, joka on innostunut yhteistyöstä ja jolla on orientaatiota kehittämistyöhön

⁹ 2011-2012: Taitoseminaarien vetäjät ovat Arja Jokinen, Anna Metteri, Pekka Saarnio ja Aino Ritola-Koskinen.

- jokaisella sosiaaliasemalla on sovittuna vastuuhenkilö joko yhteistyöhön kokonaisuudessaan tai sitten useampia henkilöitä vastaamaan eri osa-alueista (tällä hetkellä kontakti- / vastuuhenkilöinä ovat johtavat sosiaalityöntekijät).

Tuki käytännön opetuksen ohjaamiseen

Opiskelija Sanna Kiviniemi teki osana vuosikelloa (Kiviniemi & Metteri 2010) selvityksen siitä, miten yhteistyö käytännön opetuksen osalta toteutui lukuvuonna 2009-2010. Tampereen kaupungin organisaatiossa työskentelevistä 19 ohjaajasta 10 täytti kyselylomakkeen.¹⁰ Ohjaajien esille tuomat kokemukset ja tuen tarpeet olisi tärkeää huomioida, koska he ovat avainasemassa siinä, millainen kokemus opiskelijalle ensikontaktista alan työhön muodostuu.

Ohjaajien palautekyselyn mukaan tieto käytännön opetusjaksosta koettiin olleen helposti saatavilla. Tärkeimpiä tietolähteitä olivat info-seminaari ja Osaajaksi sosiaalialalle -nettisivusto ja työkollegat. Käytännön asiat hoituivat yliopiston kanssa erittäin tai melko helposti.

Ohjaajapalkkiolla oli ohjaajaksi ryhtymiseen kahden vastaajan mielestä suuri merkitys, kolmen vastaajan mielestä ei mitään merkitystä ja viiden vastaajan mielestä palkkio ei ollut kovin merkittävä, muttei täysin merkityksetönkään motiivi. Muissa organisaatioissa työskentelevien ohjaajien vastaukset erosivat tässä Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijöiden vastauksista: 15 vastaajasta 13 mielestä palkkiolla ei ollut motiivina mitään merkitystä.

Kaikki ohjaajat kokivat opiskelijan tutustumiskäynnin hyödyllisenä. Käytännön opetuksen orientaatioseminaariin kaikki ohjaajat eivät osallistuneet. Orientaatioseminaari-kysymykseen vastasi vain 7 ohjaajaa - heistä 6 koki seminaarin erittäin tai melko hyödylliseksi.

Tampereen kaupungin sosiaalityöntekijät pystyivät sijoittamaan aikatauluihinsa sovitut ohjaustunnit (työnohjaukselliset keskustelut opiskelijan kanssa) pääsääntöisesti hyvin, mutta puolet vastaajista koki, ettei ohjaamiseen muutoin ollut omassa työssä aikaa ja tilaa kuin tyydyttävästi (neljä vastaajaa) tai välttävästi tai heikosti (yksi vastaaja). Näin siitä huolimatta, että 10 tamperelaisvastaajasta 8:lla oli ohjauspari. Tampereen kaupungilla toimineet ohjaajat toivat esille, että ”työnkuvaan sisältyy jatkuva yllätyksellisyyden elementti, joka vaikeuttaa ennalta tehtäviä aikataulujen toteuttamista” ja ”jatkuva kiire vaikeuttaa sekä työn tekemistä että ohjaamista” (emt., 17).

¹⁰ Vain osa Tampereen vastaajista ohjasi opiskelijaa alueellisella sosiaaliasemalla – opiskelijoita oli käytännön opetusjaksolla muuallakin kaupungissa, ks. taulukko luvun 3.3.1 alussa.

Resurssilisäystä toivottiin, mutta myös oman suunnitelmallisuuden lisäämisen ja organisointikyvyn kehittämisen koettiin auttavan ohjaustyön sovittamisessa sosiaalityöntekijän työpäivään.

Suurin osa ohjaajista koki työyhteisönsä osallistuneen opiskelijan vastaanottamiseen ja perehdytykseen kiitettävästi tai hyvin (7 vastaajaa 9:stä). Ohjaustyötä tukevana seikkoina tamperelaiset vastaajat nostivat työkollegojen tuen ja ohjaajakoulutuksen. Muiden vastauksissa tuotiin myös esille oman tiimin ja työyhteisön tuki sekä ohjauspari, jonka kanssa ohjausvastuu oli jaettu.

Organisaation johdolta suurin osa vastaajista (6 vastaajaa 9:stä) koki saaneensa ohjaustyönsä tukea vain tyydyttävästi. Muissa organisaatioissa työskentelevistä vastaajista suurin osa sen sijaan koki saaneensa johdolta tukea kiitettävästi tai hyvin (11 vastaajaa 14:sta). Tamperelaiset esittivätkin, että ”Johto voisi olla enemmän mukana käytännön tasolla järjestämässä sellaisia olosuhteita, että opiskelijan ottaminen yksikköön / yksikköihin on paremmin mahdollista” (emt., 15).

Työyhteisön tuen ja yhteisen vastuun merkitys nousivat vahvasti esille myös tämän selvitystyön haastatteluissa. Sosiaalityöntekijät kommentoivat mm.

”Olisi jäänyt harjoittelija ottamatta, jos ei olisi päätetty yhdessä ottaa, sillä olisi tuntunut liian isolta vastuulta ottaa opiskelija yksin.”

”Kun se oli eka harjoittelija, ei tullut itselle suuria paineita ja työtaakkaa, kun vastuuta ohjauksesta pystyi jakamaan”.

Opiskelijoiden ohjaus on aina ollut vapaaehtoista eli ketään ei ole pakotettu ottamaan harjoittelijaa. Koska sosiaaliasemilla on paljon sijaisia ja vailla kelpoisuusehtojen täyttymistä työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä, käy helposti niin, että käytännön opettajina toimivat vuosittain samat, pysyvät työntekijät.

Sosiaalityöntekijät suhtautuvat opiskelijoihin pääosin myönteisesti ja vastuullisesti. Ohjaaminen vie kuitenkin aikaa ja se voi käydä raskaaksi, kun omat työt on joka tapauksessa hoidettava ja lisäresurssia ei saa. Samaan aikaan opiskelijoiden nähdään piristävän sosiaaliasemien arkea, sillä he tuovat mukanaan tuoreita ja mielenkiintoisia näkökulmia sosiaalityöhön.

”Opiskelija tuo omaan asiakastyöhön myös uutta näkökulmaa, arvioivaa otetta työntekijän/ohjaajan omaan työhön.”

Koska opiskelijoista voi saada myös hyviä sijaisia jatkossa, nähdään heidän hyödyttävän omaa työtä tulevaisuudessa.

”Siitä harjoittelijasta leivottiin jo sitä työntekijää.”

Opiskelijoista on myös työtehtävissä suoraan hyötyä – vaikka opinnot olisivatkin vasta alussa, opiskelija voi esim. kirjoittaa muistioita asiakasneuvotteluista yms. Opiskelijoille halutaankin antaa oikeita työtehtäviä:

”Ei kukkien kastelua ja kaappien pyyhkimistä”.

Toiveena esitettiin, että rakennetaan työyhteisöön suunnitelmallisesti malli, jossa otetaan yhteinen vastuu opiskelijan ohjauksesta.

”Työyhteisössä voisi vielä suunnitelmallisemmin rakentaa sellaista mallia, jossa otetaan yhteinen vastuu opiskelijan ohjauksesta, ei rasittaisi yhtä työntekijää.”

Työyhteisö voi ottaa vastuuta käytännön opetuksesta ja harjoittelusta eri tavoin: työyhteisön useammat jäsenet voivat ottaa harjoittelijoita (ei aina samat työntekijät), kaikki voivat osallistua ohjaukseen eri tilanteissa ottamalla oma-aloitteisesti ja spontaanisti vastuuta opiskelijasta. Lisäksi ohjaukseen kuuluvia tehtäviä voidaan jakaa. Ohjausvastuuta voi jakaa ohjaamalla opiskelijoita parina (on käytössä) ja osittain myös ryhminä. Jossakin määrin ohjausvastuuta on jo jaettu ja siitä on hyviä kokemuksia.

”Sovittiin etukäteen sitä rakennetta, että opiskelija on toisellakin työntekijällä ja että on prosesseja, missä opiskelija oli muiden mukana. Olisi hyvä tehdä etukäteissuunnitelma harjoitteluvastuun jakamisesta.”

Haastatteluissa kävi ilmi, että sosiaalityöntekijöillä on jo käytäntönä, että vaikka käytännön opetuksen opiskelijalla on nimetty ohjaaja (tai ohjaajapari), niin opiskelija pääsee seuraamaan myös muiden sosiaalityöntekijöiden työtä. Se nähdään rikkautena opiskelijan kannalta ja on myös tuki ohjaamiseen. Jos esim. sosiaalityöntekijällä on sellainen tilanne, johon ei voi ottaa opiskelijaa mukaan, niin toinen sosiaalityöntekijä ottaa opiskelijan omiin neuvotteluihinsa tai asiakastyötä seuraamaan.

Käytännön opetuksen ei tarvitse olla aina yksilökohtaista. Monia perusasioita pystyisi hyvin käymään läpi opiskelijaryhmässä – asiaa voitaisi miettiä etukäteen ja tehdä yhteinen ohjelma opiskelijoita varten. Eri työntekijöiden erityisosaamista voisi hyödyntää ohjaamisessa eli voisi olla erityisiä teemoja, joita eri työntekijät kävisivät opiskelijaryhmän kanssa läpi. Ideana esitettiin myös esimerkiksi oppilaitosten ja yliopiston yhteisesti järjestämät teemapäivät kentällä harjoitteleville sosiaalialan opiskelijoille.

Yhteistä vastuuta voisi huomioida myös palautteessa: ohjaamista voisi kehittää siten, että saataisiin nykyistä paremmin palautetta opiskelijalta koko työyhteisölle (mm. siitä, miltä työ näyttää opiskelijan silmin katsottuna) ja myös koko työyhteisön palautetta voitaisi koota opiskelijalle.

Myös esimiehen tuki opiskelijan ohjauksessa on tärkeää ja sitä toivottiin tehostettavaksi:

”Esimies voisi miettiä helpotusta ohjaajan työhön (aikaa ohjaukselle).”

Yliopistolta saatavaa tukea toivottiin myös lisää:

”Aika vähän on yhteyttä harjoittelupaikan ja oppilaitoksen välillä, voisi olla enemmänkin, nyt vastuu pääosin harjoittelupaikalla.”

”Jos olisi äärimmäisen suuria vaikeuksia, niin sitten vasta otetaan yhteyttä esim. yliopistolle - tukea pyydetään.”

Sosiaalityöntekijät toivovat opiskelijoiden ohjaukseen nykyistä enemmän tukea työyhteisöltä, esimieheltä ja yliopistolta, mm.

- yliopistolta riittävästi infoa harjoittelun sisällöistä ja selkeät linkit opettajaan yliopistolle (jotta tuen saanti turvattu)
- työyhteisöltä yhteistä ohjausvastuuta
- esimieheltä resurssilisäystä ja ohjaajan motivointia
- ohjaajakoulutusta
- ohjaajakoulutuksen jatkoa (esim. työnohjaukselliset päivät yliopistolla).

Yliopisto kehittää käytännön opetusta

Molempien organisaatioiden vastuunotto on tärkeää. Yliopistolla käytännön opetuksen ohjaajina toimii kolme (tai tarpeen mukaan neljä) taito-opettajaa ja koordinaattorina Anna Metteri. Hän vastaa myös syventävien harjoittelusta.

Käytännön opetuksesta on kerätty palautetta, joka hyödynnetään aina seuraavan vuoden orientaatioseminaarissa. Palautetta on koottu käytännön opettajilta ja opiskelijoilta vuosina 2010 ja 2011 samanlaisilla kyselyillä (ks. 2010 yhteenvedot: Kiviniemi & Metteri 2010). Sama kysely on mahdollista toteuttaa myös tulevina vuosina.

Ennen käytännön opetusjaksoa, yleensä 2. opiskeluvuoden syyslukukaudella, opiskelija suorittaa Sosiaalityön taitoseminaarin (STYÖA3B, 4 op). Taitoseminaarissa opiskelija harjaannuttaa asiakastyössä tarvittavia vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja ja perehtyy asiakastyön prosessiin ja teorioihin. Tavoitteena on oppia asiakastyöhön perusvalmiudet ja rakentaa omaa ammatillista identiteettiä. Vuonna 2011 yksi taitoseminaariryhmä on tarkoitettu

sosionomi (AMK):lle tai kaksi vuotta sosiaalityön työkokemusta omaaville. (Tampereen yliopisto 2011a.)

Em. taitoseminaari on hyvä esimerkki kehittämistarpeisiin vastaamisesta. Koska jotkut ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet opiskelijat protestoivat taitoseminaarin käymistä¹¹, perustettiin em. ”problem based learning”-ryhmä. Opiskelijoiden työelämäkokemus ja lähtötaso sosiaalityöhön voivat olla hyvin erilaisia. Opetuksen periaatteena on se, että jokainen opiskelija menee eteenpäin siitä lähtökohdasta, missä sillä hetkellä on ja erilaisuus rikastuttaa opiskelevaa ryhmää. Työssä olevat voivat tuoda omia tapauksiaan pohdittavaksi ja seminaarin rooliharjoituksiin, jolloin he saavat työnohjauksellista tukea omaan työhönsä.¹²

Käytännön opetuksen laadun kehittämistä olisi hyvä pohtia sekä yliopiston sisällä, että yhteistyössä kentän kanssa. Yhteisiä foorumeita, joissa molemmin puolin voisi tarkistaa omia käsityksiään ja ajatuksiaan ja saada tietoa, tarvitaan. Vuosittainen orientaatioseminaari on yksi tällainen foorumi. Yliopiston organisaatiouudistus tuonee uudistuksia myös opetuksen kehittämiseen. Jatkossa YKYssä on jokaisen kerättävä palaute omasta opetuksestaan. Kootaanko palaute johonkin johdon katsottavaksi ja ryhdytäänkö palautteen perusteella kehittämistoimiin, ei ole vielä tiedossa.

Sosiaalityön käytännön opetusta kehitetään myös Sosiaalityön koulutuksen työelämlähtöisyys –hankkeessa, joka koordinoi valtakunnallista sosiaalityön käytännön opetuksesta vastaavien opettajien ryhmää. Tampereen yliopistoa ko. ryhmässä edustaa Arja Jokinen.

Sanna Kiviniemen pro gradu-tutkielmassa, joka valmistunee vielä 2011 aikana, tarkastellaan käytännön opetusta opiskelijan näkökulmasta. Ohjaajuuden näkökulmasta on tulossa Anna Metterin ja Sanna Kiviniemen yhteinen artikkeli.

3.3.2 Sosiaalityön harjoittelu

Sosiaalityön maisterin tutkintoon sisältyy syventävissä opinnoissa sosiaalityön harjoittelu. Opiskelija suorittaa harjoitteluksi hyväksytyyn 3 kuukauden työjakson valitsemassaan organisaatiossa palkallisena. Harjoittelun alussa opiskelija laatii yhteistyössä ohjaajansa kanssa henkilökohtaisen oppimissuunnitelman, joka sisältää myös kehittämistehtävän. Opiskelija raportoi harjoittelustaan Moodleen

¹¹ Myös selvitystyön aikana kuultiin tätä kritiikkiä taitoseminareihin kohdistuen.

¹² Anna Metterin mukaan malli toimii hyvin eikä kukaan ole turhautunut (Metteri 3.11.2011).

kahden viikon välein ja kommentoi toisen opiskelijan raporttia sekä saa omasta raportistaan kommentteja.

Ohjatun harjoittelun voi tehdä myös omassa työssä tai sijaisena. Harjoittelun voi korvata kahden vuoden työkokemuksella sosiaalityöntekijän tehtävistä, mutta analyysiseminaariin osallistuminen on kuitenkin pakollista.

Tärkeä osa työharjoittelua on yhteinen arviointi, jossa ohjaaja ja opiskelija arvioivat harjoittelua suunnitelmallisesti. Opiskelija laatii työharjoittelustaan analyysin ja esittää sen analyysiseminaarissa. Jokainen opiskelija osallistuu aktiivisesti 20 analyysin käsittelyyn. Analyyseissa hyödynnetään viimeisintä yhteiskuntatieteellistä kirjallisuutta. Näin jokainen saa tietoa erilaisista sosiaalityön työpaikoista ja tehtävistä ja tuoretta tietoa erityyppiseen problematiikkaan liittyen.

Anna Metterin mielestä harjoittelun rakenne vahvistuisi, jos jokaiselle opiskelijalle olisi nimetty erikseen yliopistolla kontaktihenkilö, jota voisi konsultoida oman harjoitteluanalyysinsa teoreettisessa kehikossa. Nyt Metteri käy keskustelut noin 40-50 harjoittelijan kanssa ja kokee, ettei ole mahdollista syventyä riittävästi jokaisen teoreettiseen ja tutkimukselliseen näkökulmaan. Vastuuta jakamalla se tutkimuksellinen ja teoreettinen osaaminen, mikä on yliopistossa, saataisiin nykyistä paremmin harjoittelun tueksi.

Aikataulu, työnjako ja vastuunjako on yliopiston näkökulmasta syventäviin opintoihin kuuluvassa harjoittelussa selkeää. Opiskelija hankkii itse harjoittelupaikan. Metteri informoi opiskelijoita tiedossaan olevista vaihtoehdoista ja välittää Moodlessa kaiken tiedon, mikä työpaikoilta tulee harjoittelupaikkoja koskien. Eeva-Maija Forsman huolehtii rahaliikenteestä eli harjoittelutuen sopimuksista ja maksatuksista.

Käytännössä ohjaaja (sosiaalityöntekijä) työstää konkreettisen oppimissuunnitelman opiskelijan kanssa, koska hän myös tietää, mitä käytännössä on mahdollista organisaatiossa tehdä. Harjoitteluun sisällytettävän kehittämistehtävän pitäisi olla mielekäs niin opiskelijan kuin harjoittelupaikan näkökulmasta. Kehittämistehtävä voi olla esim. oman asiakastyön tutkivaa kehittämistä tai organisaation antama kehittämistehtävä. Mahdollista ja suositeltavaakin on liittää myös pro gradu harjoitteluun – silloin harjoitteluun voi anoa yhden ylimääräisen tukikuukauden.

Anna Metteri on yhdyshenkilönä kaikessa siinä, mikä liittyy syventävien harjoitteluun. Hänen mukaansa Tampereella on toiminut syventävien harjoittelut hyvin - ohjaus on ollut hyvää ja työt, joita opiskelijat ovat tehneet, ovat olleet hyviä. Yliopiston näkökulmasta harjoittelu on selkeä kokonaisuus. Opiskelijoille se on opettavainen ja hyödyllinen jakso, jos opiskelija vain ei joudu urakoimaan sijaisena ilman reflektion mahdollisuutta.

Esiselvityksen aikana tehdyissä haastatteluissa tuli kuitenkin esille, että harjoittelun ohjaamiseen kaivataan yliopistolta enemmän tukea nimenomaan tässä 3 kk:n harjoittelussa. Verrattuna käytännön opetusjaksoon, ei syventävien opintojen harjoittelun ohjaamiseen ohjaajan näkökulmasta tule yliopistolta tukea - eikä ohjauspalkkiota. Toisaalta tuotiin esille se, että syventävien harjoittelu on paljon opiskelijan omalla vastuulla.

”Syventävien opiskelijan kanssa on ohjaaja todella yksin ja yliopistolta ei tule oikein mitään tietoa.”

Kehittämistyön tavoitteena tulisi olla selkeä suunnitelma harjoittelulle. Harjoittelun ohjeistukset on internetissä Osaajaksi sosiaalialalle –sivustolla (SOSUNIPOLI 2009), mutta niitä ei ilmeisesti ole hyödynnetty.¹³ Ohjeistuksen kautta voi hahmottaa paremmin ko. oppimisen jaksoa. Maisteritutkinnon 3 kk:n harjoittelu on hyvin yksilöllinen, joten siihen ei voi antaa samantapaisia ohjeita kuin kandidaattivaiheen käytännön opetukseen, mutta ohjeistukseen on kuvattu tavoitteet ja vastuut. Metteri kertoo keskustelleensa opiskelijoiden kanssa ohjeistamisen suuntaviivoista ja asia on ollut opiskelijoiden kanssa kehityksen alaisena.

Harjoittelu ja sen kehittäminen edelleen sisältää hienoja mahdollisuuksia mm. käytäntötutkimuksen edistämiseen. Harjoitteluun sisältyvä kehittämistehtävä ja siihen mahdollisesti integroitava gradunteko kytkevät tutkimuksen käytäntöjen kehittämiseen. Analyysiseminaareissa puolestaan keskustellaan olennaisista sosiaalityön kysymyksistä - opiskelijat nappaavat ne kysymykset, jotka ovat sosiaalityöntekijöille ajankohtaisia.

Sosiaalityön syventävien opintojen harjoittelun kehittämistarpeet

- tuki ohjaukselle (harjoittelun ohjaajille)
- informointi harjoittelun sisällöistä ja tavoitteista (ohjaajille, työyhteisöille)
- käytäntötutkimuksen / opinnäytetöiden kytkeminen harjoitteluun
- harjoittelun sisällön kehittäminen
- yliopiston tutkimuksellisen ja teoreettisen osaamisen nykyistä parempi hyödyntäminen harjoittelussa.

3.3.3 Ohjaajakoulutus harjoittelujen tukena

Sosiaalityön käytännön opettajille ja harjoittelun ohjaajille on järjestetty ohjaajakoulutusta, joka on pääosin ollut yhteinen Tampereen yliopiston

¹³ Tampereen kaupungin Lapsiperheiden sosiaalipalvelujen suunnittelutiimissä on laitettu linkki kaupungin sisäisiltä Loora-sivuilta SOSUNIPOLin sivustolle (Uotila 20.12.2012).

sosiaalityön ja Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoiden ohjaajille.

Jotkut sosiaalityöntekijöistä ovat käyneet yliopistolla 1990-luvulla järjestetyn mentor-koulutuksen¹⁴. Koulutusta pidettiin hyvänä kokemuksena ja sitä on voinut hyödyntää opiskelijan ohjaamisessa. Mentorointi-mallia ei ole Tampereen kaupungin sosiaalityössä käytössä.

Ohjaajakoulutusta on järjestetty 2000-luvulta alkaen yhteensä neljä kertaa. Tiedot eri vuosien koulutuksista (sisältö, laajuus, osallistujien nimet ja työpaikat) ja osallistujien palautteet ovat ilmeisesti tallessa, mutta hajallaan järjestäjätahojen tiedostoissa. Oheiseen taulukkoon on koottu volyymitietoja ohjaajakoulutuksesta, jota on järjestetty Tampereen yliopiston sosiaalityön ja Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoiden harjoittelujen ohjaajille.

Taulukko 3. Ohjaajakoulutus 2007-2011

vuosi	koulutus	osallistujia yhteensä	osallistujia Tampereelta	osallistujia Tampereen sosiaaliasemilta *)
2007 (syyslukukausi)	Hyvän ohjauksen malli	TAYSin sosiaalityöntek.	-	-
2008-2009	Opiskelijan ohjaajana sosiaalialalla (SosUnipol)	20: 8 sos.tt, 12 ohjaajaa	10: 4 sos.tt, 6 ohjaajaa	2: 2 sos.tt, 0 ohjaajaa
2010	Opiskelijan ohjauksen perusteet	20: 11 sos.tt, 9 ohjaajaa	12: 6 sos.tt, 6 ohjaajaa	0: 0 sos.tt, 0 ohjaajaa
2011	SOSNETin hankkeen rahoittama ohjauskoulutus	26: 13 sos.tt, 13 ohjaajaa	23: 12 sos.tt, 11 ohjaajaa	9: 7 sos.tt, 2 ohjaajaa

*) Aikuissosiaalityö ja kolme alueellista lapsiperheiden sosiaaliasemaa 2010 alkaen, sitä ennen 6 alueellista asemaa.

Vuoden 2007 syyslukukaudella järjestettiin ohjaajakoulutus, joka koostui viidestä kokoontumisesta ja jonka aiheena oli hyvän ohjauksen malli. Osallistujat olivat pääasiassa Tampereen yliopistollisen sairaalan eli TAYSin sosiaalityöntekijöitä. SosUnipol-hanke järjesti 2008-2009 Opiskelijan ohjaajana sosiaalialalla -koulutuksen, joka oli ammattikorkeakoulun (PirAMK, nykyään TAMK) ja yliopiston opiskelijoiden ohjaajien yhteinen koulutus. Myös keväällä

¹⁴ Järjestetty kaksi varsinaista ja yksi syventävä koulutus.

2010 järjestetty Opiskelijan ohjauksen perusteet –koulutus oli yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteinen. Siihen osallistui 11 sosiaalityöntekijää, joista 6 työskenteli Tampereen kaupungilla, mutta yksikään ei alueellisella sosiaaliasemalla.

Yhteistyön vuosikello –raporttiin (Kiviniemi & Metteri 2010) on koottu palautetta ohjaajakoulutuksesta. Niistä 10 vastaajasta, jotka toimivat keväällä 2010 käytännön opiskelijan ohjaajana Tampereen kaupungilla, neljä oli käynyt ohjaajakoulutuksen ja loput 6 olisivat kiinnostuneita osallistumaan koulutukseen. Koulutuksen käyneet kokivat sen käytännön opetuksen kannalta erittäin tai melko hyödylliseksi. Vastausten mukaan koulutus auttoi mm. refleктоimaan itseään niin työntekijänä kuin opiskelijan ohjaajana, ymmärtämään ohjaustyön sisältöä ja merkitystä paremmin ja ymmärtämään työyhteisön roolia opiskelijan mukaan ottamisessa. (Emt.)

Yhteistyön vuosikello –kokouksessa 8.4.2010 sovittiin tavoitteeksi, että kaikki sosiaalityön opiskelijoiden ohjaajat Tampereen kaupungilla, jotka eivät ole vielä ohjaajakoulutusta käyneet, kutsutaan keväällä 2011 järjestettävään koulutukseen. Opiskelijoita ohjaaville sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille järjestettiin ohjausvalmiuksia parantava neljäpäiväinen (kolme lähiovetuspäivää ja yksi reflektiopäivä) täydennyskoulutus (5 op) tammi-toukokuussa 2011. Koulutus järjestettiin Tampereen yliopiston sosiaalityön tutkimuksen laitoksen, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys -hankkeen yhteistyönä ja se oli osallistujille ilmainen. Koulutukseen oli ennätysmäärä hakijoita ja Tampereelta koulutuksen suoritti 23 työntekijää, joista 12 oli sosiaalityöntekijää ja 11 sosiaaliohjaajaa¹⁵. Sosiaalityöntekijöistä 7 ja ohjaajista kaksi tuli tällä kertaa sosiaaliasemilta.¹⁶

Yliopisto keräsi palautteen 2011 koulutukseen osallistuneilta 26 sosiaalityöntekijältä ja ohjaajalta. Palautteen mukaan koulutus antoi hyvin tukea ohjaajuuteen koko ohjausprosessin aikana ja laajensi työntekijöiden näkemystä opiskelijan ohjaamisesta. Sosiaalityöntekijöiden toiveena on, että koulutuksessa on tiukka ohjelma ja täsmällinen aikataulu ja että asioissa edetään nopeasti eteenpäin. Lisäksi toivottiin, että koulutus sisältäisi myös pohdintaa moraalisisista ja eettisistä kysymyksistä. (Forsman, 9.12.2011).¹⁷

¹⁵ Ohjaajalla viitataan tässä myös esim. avotyöntekijöihin. Ohjaajien koulutuksena ei välttämättä ole sosionomi (AMK) -tutkinto vaan jokin vastaavatyypinen vanhempi tutkinto. Tässä tarkoitettut ohjaajat ohjaavat ammattikorkeakouluopiskelijoiden työelämäjaksoja.

¹⁶Tampereelta koulutuksen suorittaneet sosiaalityöntekijät: 4 aikuissosiaalityön sosiaaliasemalta, 1 Itäiseltä, 1 Läntiseltä ja 1 Eteläiseltä lapsiperheiden sosiaaliasemalta (eli alueilta yhteensä 7), perheasiainyksiköstä 2, ulkomaalaistoimistosta 1 ja sosiaaliasema Satamasta 2.

¹⁷ Tutkija Sinikka Forsman laatii palautteesta koosteen, jota voidaan hyödyntää mm. Tampere Praksis –hankkeen tuottamassa ohjaajakoulutuksessa.

Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys -hanke puolestaan teki yhteisen webropol-kyselyn eri yliopistojen kanssa yhteistyössä järjestämistään ohjaajakoulutuksista 2011. Tampereen koulutuksen käyneistä työntekijöistä 16 vastasi kyselyyn. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että koulutuspäivien määrä oli sopiva ja että jos koulutusta järjestetään jatkossa, niin halukkuutta osallistumiseen olisi. Palautteessa mm. tulee hyvin esille se, että jos koulutukseen osallistui koulutustaustoiltaan erilaisia ammattilaisia (esim. sosionomit, sosiaalityöntekijät, psykologit jne.), niin sitä pidettiin pääosin onnistuneena ratkaisuna. (Lapin yliopisto, Webropol-perusraportti).

Esiselvityksen haastatteluissa tuli esille, että koulutusta pidettiin myös työläänä, koska samaan aikaan oli nk. normaalit työt hoidettavana ja opiskelija ohjattavana.

”Arvasin, että koulutus on niin raskas, joten en mennyt. Jätin sen takia menemättä, koska tiesin, etten pysty työn ohessa hoitamaan.”

”Koulutuksessa oli paljon hyviä puolia, mutta se oli aika työläs kun samalla oli opiskelija ohjattavana. Tuntuu, että oli aika stressaava prosessi käydä läpi.”

Luentojen koettiin olevan osin aika hyviä, mutta osin aika abstrakteja suhteessa käytännön työhön ja ohjaamiseen. Ohjaajakoulutusta toivottiin kehitettävän konkreettisemmaksi ja sellaiseksi, että ohjaukseen liittyviä käytännön asioita olisi enemmän mukana. Toisaalta ohjauskoulutuksen antina pidettiin mm. sitä, että koulutuksesta sai eväitä ohjauskeskusteluihin - niiden rakenteeseen ja sisältöön. Koulutuksessa myös harjoiteltiin menetelmiä, joita voi keskusteluissa käyttää. Ohjauskoulutus myös sitouttaa ohjauskeskusteluihin.¹⁸

”Ohjauskoulutus on tarpeellinen. Se auttaa oman ajattelun selkeyttämistä opiskelijan ohjaajan roolissa.”

Ohjaajat toivovat myös työnohjausta – tarvitaan paikka, jossa voi puhua ongelmista ja keskustella ohjaukseen liittyvistä asioista. 2011 kevään koulutuksessa järjestettiin varsinaisten lähiopetuspäivien lisäksi vielä yksi (vapaaehtoinen) työnohjauksellinen ”jatkokoulutuspäivä”. Palaute on ollut myönteistä ja jatkoa ohjauskoulutukselle toivotaan.

Niin yliopiston kuin ammattikorkeakoulun taholta on kerrottu, että ohjaajakoulutuksesta on hyviä kokemuksia, koulutus on ollut hyödyllistä ja sitä olisi hyvä järjestää myös vuonna 2012. Ohjaajakoulutuksen merkitys näkyy käytännössä mm. siinä, miten opiskelija huomioidaan. Koulutus myös tukee pedagogisuutta – se auttaa ohjaajaa miettimään omaa toimintaansa opettamisen

¹⁸ Haastatteluissa ei käynyt ilmi, minä vuonna ohjaajakoulutus on käyty. Todennäköisesti palaute koski pääosin kevään 2011 koulutusta.

kannalta. Vaikka on hyvä sosiaalityöntekijä, voi olla osaamattomuutta pedagogiikassa. Opiskelijaa ei pitäisi viedä liian äkkinäisesti vaikeisiin tilanteisiin ilman valmentamista, ei siis nk. heittää kylmään veteen selviytymään.

Vaikka ohjaajakoulutuksen olisi käynytkin, voi opiskelijan sisäinen kokemus jäädä työntekijältä huomioimatta. Tunteiden merkityksen ymmärtäminen, tunteiden huomioiminen ja niiden käsittely on tärkeää myös opiskelijaa ohjattaessa – ei vain sosiaalityössä. Harjoittelujen ohjaajakoulutukseen tarvittaisiin jatkokoulutusta tai syventävää ohjaajakoulutusta esim. seminaarien muodossa. Aiheina voisi olla esim. tunteiden käsittely ja siinä voitaisi avata eettisen kuormittumisen käsitettä.

Tampere Praksis –hanke antaa hyvät mahdollisuudet kehittää syventävää ohjaajakoulutusta ja käydä myös tarvittaessa keskustelua siitä, mikä on yliopiston ”perustyötä” ja missä siirrytään erikseen laskutettavan täydennyskoulutuksen alueelle.

Ohjaajina toimivien työntekijöiden keskinäistä vertaistukea ja –oppimista ja ohjaajuuteen sitoutumista voi edesauttaa eri tavoin. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla Praksiksessa on koottu ohjaajakoulutuksen käyneistä ja / tai ohjaajina toimineista työntekijöistä ”ohjaajapankki”. Tampereen yliopiston YKYyn perusti keväällä 2010 groups-moodleen STYÖA3C Sosiaalityön käytännön opettajien verkoston. Verkosto ei ole toiminut. Käytännön opettajille myönnettiin hakemuksesta Moodleen tunnukset, jotka lähetettiin osallistujille, mutta Moodleen ei ole liitytty.

Tarvittavat kehittämistoimet

- ohjaajakoulutuksen järjestäminen (tavoite: kaikki käytännön opettajat ja harjoittelujen ohjaajat käyvät koulutuksen)
- ohjaajakoulutuksen kehittäminen (kerätyn palautteen pohjalta)
- syventävän ohjaajakoulutuksen järjestäminen ja kehittäminen (esim. työnohjaukselliset päivät)
- resursointi, joka mahdollistaa osallistumisen koulutukseen (ml. välitehtävät)
- vertaistuki ja sitouttaminen ohjaajuuteen.

3.4 Opinnäytetyöt, käytäntötutkimus ja muu työelämäyhteistyö yliopiston näkökulmasta

Sosiaalityön käytäntötutkimusta tehdään sekä opiskelijoiden opinnäytetöinä, että muuna tutkimuksena. Sosiaalityön opiskelijoille suositellaan nykyään, että jos

vain on tutkielmaseminaarin osalta mahdollista, niin pro gradu –tutkielma kannattaa kytkeä syventäviin opintoihin sisältyvään kolmen kuukauden harjoitteluun. Jos opiskelija tekee gradunsa harjoitteluun liitettynä, hänen harjoitteluunsa voidaan erillisen harkinnan pohjalta myöntää yksi ylimääräinen tukikuukausi, joka mahdollistaa myös harjoittelun pidentämisen neljän kuukauden mittaiseksi. Tämä käytäntö on ollut muissa oppiaineissa aiemminkin käytäntönä – sosiaalityössä tätä on alettu hyödyntää vasta viime aikoina.¹⁹

Selvitystyössä esille tulleet näkemykset sosiaalityön käytäntötutkimuksesta Tampereen yliopiston ja Tampereen kaupungin välisenä yhteistyönä on jäsennetty alle SWOT-analyysin muotoon.

Sosiaalityön käytäntötutkimus, SWOT-analyysi

<p><u>Vahvuudet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • opiskelijat tekevät paljon, ovat innostuneita • harjoittelun ja pro gradun yhdistämiseen kannustetaan ja yksi ylimääräinen harjoittelukuukausi lisää opiskelijan paneutumista ja motivoitumista käytäntötutkimukseen • tutkimuslupapankki (on olemassa) 	<p><u>Heikkoudet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • aineistoja ja tuloksia ei hyödynnetä riittävästi • yksittäisiä opinnäytetöitä tai tutkimustuloksia käydään läpi, mutta ei kokonaisuuksina tai suunnitelmallisesti • yliopistolla ei ole tietoa kokouksista, joissa esim. graduja käsitellään – yhteistyön katkonaisuus • tutkimuslupapankin heikko hyödynnettävyys (tiedot hajallaan ja olennaisia tietoja puuttuu)
<p><u>Mahdollisuudet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteinen kehittämispäivä (työntekijät, opiskelijat / tutkijat ja yliopisto / tutkimustyön ohjaus yhdessä koolle): tutkimusesityksiä ja yhteistä työskentelyä • työelämä ja tutkimus yhdessä ajankohtaisten ja tutkimuksellisesti kiinnostavien teemojen äärelle – ideoidaan esim. gradunaiheita (tutkimusaihetyöpajat) • graduesittelyseminaari 1-2 kertaa vuodessa 	<p><u>Uhkat:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tutkimustulokset eivät palaudu kentälle / kentän hyödynnettäväksi • opinnäytetyöt jäävät irti sosiaalityön reflektoinnista, kun tuloksia ei käsitellä työyhteisöissä • yliopistoyhteistyö ei käytännössä toteudu • tutkimusaiheiden yhteen linkitystä ei mietitä ja koordinaation puuttuessa tutkimusaiheiden kokonaisuus ei ole relevantti kaupungin kannalta

Tampereen kaupungilla on jonkinlainen tutkimuslupapankki. Avopalveluissa tutkimusluvan myöntää sosiaalipalvelupäällikkö (lapsiperheiden palveluissa Maria Palmgren ja aikuisten sosiaalipalveluissa Tuula Haapio). Selvitystyön

¹⁹ Esimerkkejä harjoitteluun kytketystä tutkimuksesta Tampereella: Mari Selin-Kivivuoren, Nina Suhosen ja Reetta Salmisen pro gradut.

aikana kävi ilmi, ettei ole kattavaa tietopankkia, josta kävisi ilmi, milloin sosiaalityön tutkimus on valmistunut, minkä tasoisesta tutkimuksesta on kyse ja mistä se on saatavilla.

Vuoden 2009 ja 2010 tutkimusluvista saatiin pyydettyä koonnit (Tampereen kaupungin Tiedontuotanto ja laadunarviointi 2011a ja 2011b), joista näkyy, minkä tason tutkimuksesta on kyse. Koontiin oli myös merkitty tutkimuksen valmistumisajankohta, mutta ei tutkimuksen tekijää. Tutkimusluvut oli koottu koko sosiaalityön osalta (ei erottelua avopalvelut / laitospalvelut tai tuotanto / tilaaja). Koonteja ei ollut valmiina, vaan ne tehtiin tätä selvitystä varten.

Taulukko 4. Sosiaalityön tutkimusluvut Tampereen kaupungilla 2009 ja 2010

vuosi	tutkimusluvut (yhteensä)	tutkimusluvut Tampereen yliopisto, sosiaalityö ²⁰	joista sosiaalityön pro gradu	tutkimusluvut TAMK (2009: PirAMK)	joista ammatillinen opinnäytetyö
2009	37	12	10	10	9
2010	42	14	6	14	12

Tampereen kaupungissa tutkitaan sosiaalityötä ja tutkimusta tehdään niin Tampereen yliopistossa kuin Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tutkimuslupia on myönnetty vuonna 2011 Tampereen yliopiston opiskelijoille ja tutkijoille sekä Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoille lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja aikuisten sosiaalipalveluiden tutkimiseen yhteensä 10 kappaletta. Näistä 8 on lapsiperheiden sosiaalipalveluihin (neljä sijais- ja jälkihuollon sosiaalityön asema Satama, kaksi perheoikeudelliset palvelut, kaksi lapsiperheiden sosiaalityö /sosiaalipalvelut) ja kaksi tutkimuslupaa on aikuisten sosiaalipalveluihin (aikuissosiaalityön tutkimukseen on yksi tutkimuslupa ja yksi kehitysvammaisten avopalveluihin). (Vesa 2011.)

Osa tutkimuksesta on suoraan lapsiperheiden sosiaaliasemien ja aikuisten sosiaaliaseman työtä tutkivaa – esimerkkeinä ”Kriittiset tapahtumat lastensuojelun avohuollon sosiaalityön prosessissa” (pro gradu, valmis 31.5.2011), ”Nuorten syrjäytyminen aikuissosiaalityön teksteissä” (pro gradu, valmis syksy 2009) ja ”Palvelusuunnitelmien merkitys työvälineenä sosiaalityössä – suunnitelmia asiakkaan vai organisaation ehdoilla?” (pro gradu, valmis kevät 2011) (Vesa 2011). Tiedon palauttaminen kentälle kuitenkin ontuu.

PSHP:n Tampereen yliopistollisen sairaalan (TAYS) sosiaalityöhön on kehitetty toimiva malli, josta voisi kehittää Tampereen kaupungin sosiaalityöhön sopivan toimintakäytännön. TAYSissa johtava sosiaalityöntekijä (Anni Vanhala) koordinoi

²⁰ Sisältää myös sosiaalityön ammatilliset lisensiaattiopinnot (2010: 1 kpl) ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen, joista aiheen perusteella päätelty olevan sosiaalityön tutkimusta (2009: 1 kpl, 2010: 2 kpl).

tutkimusyhteistyötä yliopiston kanssa. Yliopistolta ilmoitetaan hänelle, kun haetaan tutkimuslupaa eli hänellä on tiedossa kaikki opinnäytetyöt, joita tehdään TAYSin sosiaalityöhön liittyen ja hän myös pitää rekisteriä meneillään olevasta sosiaalityön tutkimuksesta TAYSissa. Hän järjestää vuosittain kehittämisseminaarin, jossa opiskelijat käyvät esittelemässä gradunsa. Tilaisuudet toimivat osana organisaation sisäistä koulutusta. Yliopistolla ollaan tyytyväisiä tähän malliin. Tässä organisaatio kantaa osaltaan omaa vastuutaan ja tutkimuksen seuranta ja hyödyntäminen on luonteva osa käytännön sosiaalityötä ja sen kehittämistä.

Tampereen kaupunkiorganisaatiossa tehdään paljon tutkimusta ja tietoa tutkimuksesta kootaan ilmeisesti mm. talous- ja strategiaryhmässä. Sosiaalityön tutkimuksen hyödyntämiseen tarvittaisiin kuitenkin koordinaatiota ja kestäväää rakennetta kentälle, lähelle sosiaalityön tekemistä. Voisiko olla esim. yksi henkilö, joka toimisi tässä yhteyshenkilönä ja koordinaattorina – vaikka tutkimusluvut edelleenkin myönnettäisiin organisaatiokaavion mukaisesti ja hajautetusti?

Paitsi Tampereen kaupungin sosiaalityöhön kytketystä tutkimuksesta, niin myös Tampereen yliopiston opiskelijoiden ja tutkijoiden tekemästä sosiaalityön tutkimuksesta olisi hyvä olla koottuna jonkinlainen tietopankki. Sosiaalityön oppiaineessa ei ilmeisesti ole mihinkään koottu kattavaa tietoa siitä, mitä kaikkea tutkimusta on meneillään. Jatkokoulutuksesta vastaavat professori Tarja Pösö ja Kirsi Juhila ja jokaisella professorilla on vastuullaan jatkokoulutettavia. Sosiaalityön ammatillisiin lisensiaattipintoihin on omat ohjaajansa, samoin kandidaattitöihin ja pro gradu-tutkielmiin. Valmiita tutkimuksia, ilmoitukset väitöstilaisuuksista jne. julkaistaan internetissä, mutta tieto on hajallaan. Kokonaiskuvan hahmottaminen ja jonkinlainen tietopankki olisi kuitenkin tarpeen, jotta tutkimustieto saataisiin myös työelämässä hyödynnettäväksi.

Kun tutkimuksen ja työelämän välinen yhteistyö sujuu hyvin, madaltuu myös kynnyksensä siirtyä asiantuntijan roolista toiseen asiantuntijan rooliin – sosiaalityöntekijästä tutkijaksi ja päinvastoin. Sosiaalityöntekijäidentiteettiä ei automaattisesti sisälly akateemisen asiantuntijan identiteettiä, vaikka koulutuksen voisi ajatella sellaisen tuottavan. Jos sosiaalityön tutkimuksella ei ole elävää yhteyttä käytäntöön, eivät tutkimusaiheet ole sosiaalityön kannalta välttämättä kovin relevantteja. Monella sosiaalityön tutkijalla Tampereen yliopistossa on kokemusta myös sosiaalityöntekijän työstä ja väitöskirjatasoinen tutkimus on usein hyvin käytäntöön kiinnittyvää.

Sosiaalityöntekijöillä on ylempi korkeakoulututkinto ja he ovat kiinnostuneita kehittämään omaa työtään myös akateemista tutkimusta hyödyntäen. Työaikana ei ammattikirjallisuuteen perehtymiseen juurikaan ole mahdollisuutta ja yliopiston www-sivuilla julkaistu ilmoitus väitöstilaisuudesta ei riitä siihen, että

asiakastyöstä pystyttäisiin irrottautumaan uuden tutkimustiedon pariin. Tutkimukselliset työpajat olisivat hyvä paikka hyödyntää paitsi Tampereella, niin muuallakin tehtyä tutkimusta. Tutkimuksen tuomat impulssit auttavat pääsemään oman työn ja kokemuksen ulko- ja yläpuolelle ja työyhteisössä olisi mahdollisuus pysähtyä oman työn äärelle ja reflektoida sitä yhteisesti. Työyhteisössä voidaan pohtia, mitä juuri tämä tutkimus merkitsisi meidän työn kannalta ("implications for practise"). Samalla tutkijat saisivat palautetta omasta työstään ja niin ikään reflektoinnin mahdollisuuden.

Selvitystyön aikana esitettiin monia ideoita siihen, miten tutkimusta voisi palauttaa kentälle:

- annetaan sosiaalityöntekijöille mahdollisuus osallistua valtakunnallisiin seminaareihin, kuten esim. Sosiaalityön tutkimuksen päivät (helmikuu 2012, Tampere) tai Sosiaalityön asiantuntijapäivät (maaliskuu 2012, Helsinki)
- järjestetään graduesittelyseminaari Tampereella tehdyistä graduista 1-2 kertaa vuodessa (TAYSin malli)
- järjestetään säännöllisesti (esim. 2-3 kk:n välein) tapaaminen, jossa sosiaalityöntekijät, esimiehet ja tutkijat keskustelevat tutkija-alustusten pohjalta ajankohtaisista kysymyksistä (nyt toiminnassa Pikassoksen koordinoima aikuissosiaalityön klubi; lisäksi esim. lastensuojelun tutkimuksen iltapäiväkahvit tai vastaava)
- tutkimukselliset työpajat työpaikoilla (pilotoidaan Tampere Praksis – hankkeessa)
- työstetään rakennetta (sovitaan esim. yhteyshenkilöistä, sosiaalityön omasta tutkimuslupapankista tms.), joka varmistaa sen, että tutkimustulokset ja tutkimuskohde eivät erkaannu toisistaan kesken prosessin.

Muu työelämäyhteistyö yliopiston näkökulmasta

Yliopisto ei pysty kouluttamaan sosiaalityön ammattilaisia ilman käytännön työelämän kanssa tehtävää yhteistyötä. Siinä opiskelijoiden ohjaamisesta vastaavat sosiaalityöntekijät ovat avainasemassa ja siksi työntekijöille tarjotaankin vastavuoroisesti mielekkäitä paikkoja kehittää omaa ammattitaitoa.

Lukuvuoden 2011-2012 aikana kaikki sosiaalityöntekijät, jotka ohjaavat opiskelijoita käytännön opetuksessa tai harjoittelussa on kutsuttu osallistumaan seuraaville luennoille yhdessä opiskelijoiden kanssa:

- Sosiaalityön menetelmät –kurssi, 8 luentokertaa
- Sosiaali-alan eettiset kysymykset –kurssi, 6 luentokertaa, yhteistyössä Tampereen yliopisto, sosiaalityö oppiaine ja TAMK, Sosiaali-alan koulutusohjelma
- Päihdeongelmista toipuminen, luentosarja keväällä 2012
- Creative Methods in Human Services Practice and Research, keväällä 2012, opetusta luovista menetelmistä sosiaalityössä

Tiedot em. opetuksesta löytyy Osaajaksi sosiaali-alalle –sivuilta (SOUNIPOLI 2009), jotka on päivitetty syksyllä 2011 ja kutsu luennoille on lähetetty sähköpostitse käytännön opettajille. Tarjolla on opetusta (esim. motivoiva haastattelu), joka toimisi hyvin myös täydennyskoulutuksena ja josta voi saada suoraan menetelmiä omaan työhön.

Sosiaalityön menetelmät –kurssille toivottiin paitsi kuulijoiksi, niin myös luennoitsijoiksi käytännön työntekijöitä. Luennoitsijaksi syksyn 2011 kurssille piti ilmoittautua huhtikuussa. Tampereen alueellisilta sosiaali-asemilta ei ilmoittautunut yhtään luennoitsijaa. Muista käytännön opetuspaikoista luennoitsijoita on luvassa – esim. Tampereen sosiaalipäivystyksestä sosiaalityöntekijä luennoi kriisityöstä. (SOSUNIPOLI 2009.)

Haastattelujen perusteella on selvää, että yhteistyön vuosikello ei ole kentällä käytössä ja että tiedonkulkua pitäisi kehittää. Työntekijöillä ei ollut tietoa siitä, että seminaareihin ja luennoille voisi osallistua ja osa kursseista oli jo alkanut siinä vaiheessa, kun kaikkia käytännön opettajia ei oltu Tampereen sosiaali-asemilla vielä edes nimetty. Osaajaksi sosiaali-alalle -sivustoa ei seurata aktiivisesti. Toisaalta vuosikelloakaan ei oltu päivitetty alkusyksystä - luennot yms. asiat löytyivät ajantasaisina opetusohjelmasta.

Yhteistyö on pirstaleista. Toimijoilla on myös kokemusta siitä, että tarjouksiin ei aina tartuta, vaikka niillä olisi vastattu sosiaalityöntekijöiden esittämiin toiveisiin. Tiedonkulku on sähköpostin varassa – yliopiston edustajia ei yleensä ole ollut esim. toimistokokouksissa.

Yksi yhteistyön muoto on kehittämishankkeisiin osallistuminen ja niiden nivominen sosiaalityön opetukseen. Syksyllä 2011 käynnistyi SOS -hanke, jonka ohjausryhmässä on myös TAMK:n ja Tampereen yliopiston sosiaalityön oppiaineen edustajat. Projektipäällikkö Tuula Tuominen kerää hankkeessa aineistoa omaan ammatilliseen lisensiaattityöhönsä, mutta aineisto tulee olemaan yliopiston hallinnassa ja sitä voidaan käyttää useampaan eri tutkimuskysymykseen. Vielä ei ole tiedossa, ketkä opiskelijat aineistoa tulevat käyttämään. Tiedontuotanto, tutkimus ja kehittäminen yhdistyvät tässä mielenkiintoisella tavalla. (Ks. SOS - Syrjäytyneestä osalliseksi sosiaalityön keinoin 2011.)

Loppuvuodesta 2011 käynnistyy Tampereella myös nk. demonstraatiotutkimus, jonka tavoitteena on selkeyttää ennaltaehkäisevän mielenterveystyön käsitettä sosiaalityössä. Nimetyt sosiaalityöntekijät avomielenterveystyössä, TAYSissa ja aikuissosiaalityössä dokumentoivat kolmen kuukauden ajan sitä, miten ehkäisevä mielenterveystyö on sisällytettyä heidän työhönsä. Demonstraatiotutkimuksen valmisteluvaiheessa on sosiaalityöntekijöiden keskuudessa tullut esille samoja haasteita kuin muissakin yksittäisissä yhteistyön avauksissa – tieto ei kulje, yhteisiin palavereihin on vaikea löytää aikaa, sosiaalityöntekijät eivät tiedä, mihin heitä tarvitaan ja yhteyttä muuhun sosiaalityön kehittämisen kokonaisuuteen ei hahmoteta²¹.

Työelämäyhteistyössä on useita haasteita, kuten esim.

- sosiaaliasemien reunaehdot toiminnalle
 - paljon sijaisia ja ei kelpoisuusehtoja täyttäviä sosiaalityöntekijöitä sosiaaliasemilla
 - resurssien niukkuus
 - motivointi esim. luennoitsijaksi ryhtymiselle
 - pedagoginen osaaminen ja luottamus omaan asiantuntijuuteen
- tiedonkulku
 - ei seurata SOSUNIPOLin Osaajaksi sosiaalialalle -sivustoa
 - vuosikelloa ei ole päivitetty ajoissa
- vuosikelloa ei hyödynnetä tai se ei ole juurtunut kentälle
- yhteistyö on pirstaleista.

3.5 Tampereen ammattikorkeakoulun harjoittelut ja työelämäyhteistyö

Tampereen ammattikorkeakoulu on kiinnostunut lisäämään ja kehittämään työelämäyhteistyötä Tampereen kaupungin sosiaaliasemien kanssa. Harjoittelujen osalta on kaksi selkeää ongelmaa: kaupungin sosiaaliasemilla on ollut vain vähän harjoittelupaikkoja sosionomiopiskelijoille ja myös sopivia ohjaajia on vähän. Tämä johtuu siitä, että ylipäättänsä ohjaajavakansseja on alueilla niukasti. Sosiaaliohjaajien työnkuvia on alettu kehittää vasta viime vuosina.

Lastensuojelun avotyöntekijät siirtyivät syksyllä 2010 organisaatiouudistuksen myötä lapsiperheiden sosiaaliasemille (lastensuojelun erityispalveluista) ja johtavien sosiaalityöntekijöiden alaisuuteen. Jokaisella kolmella alueellisella lapsiperheiden sosiaaliasemalla on nyt viiden avotyöntekijän tiimi. Läntisellä

²¹ Tämä demonstraatiohanke on Paul Stepneyn ja Anna Metterin yhteistyöhanke ja jatkumoa KASTE-ohjelmasta rahoitetun Välittäjä-hankkeen työlle.

asemalla ei ole ollut sosionomi (AMK) -harjoittelijoita TAMK:sta murrosvaiheen aikana eli pariin vuoteen. Eteläisellä lapsiperheiden sosiaaliasemalla on ollut vuoden aikana kaksi sosionomi (AMK) -harjoittelijaa. Eteläisellä sosiaaliasemalla oli esiselvitystyön aikanakin harjoittelija. Harjoittelijalle oli nimetty ohjaaja, mutta harjoittelu oli koko viiden henkilön tiimin vastuulla. Lapsiperheiden sosiaaliasemilla työskentelevien 15 avotyöntekijän koulutukset vaihtelevat – kaikilla ei ole sosionomi (AMK) -tutkintoa tai vastaavaa opistoasteen tutkintoa.

Ammattikorkeakoulu ei vaadi opiskelijan harjoittelunohjaajalta sosionomi (AMK) -tutkintoa, mutta toiveena on, että harjoittelua ohjaisi korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon suorittanut henkilö. Tärkeää on, että kentällä on valmiuksia ottaa vastaan harjoittelijoita – harjoittelun sisältö, toteuttamistapa ja ohjaajan tarvitsema tuki tulee olla kunnossa. Ohjaajilla on mahdollisuus reflektoida omaa työtään ammattikorkeakoulun kanssa käytävissä keskusteluissa.

Haastatteluissa annettiin osin ristiriitaista palautetta TAMKille niin ohjaajan kuin opiskelijan näkökulmasta. Toisaalta tuotiin esille, että tarvitaan lisää yhteistyötä opettajien ja ohjaajien välillä ja enemmän tukea opiskelijoiden ohjaukseen.

”Aina ohjaaja ei tiedä mitä kaikkea ohjaukselta odotetaan.”

”Opettaja käy ehkä kerran katsomassa.”

Toisaalta sosiaaliasemalla harjoittelevan TAMKin opiskelijan mukaan harjoitteluun *”on panostettu”*. 8 viikon harjoittelujakso sisältää opettajan yhden käynnin kentällä ja se on riittävästi sekä opiskelijan, että hänen ohjaajansa mielestä. Kokeneen ohjaajan mukaan ammattikorkeakoulun harjoittelu on kehittynyt hienosti vuosien mittaan.

”Harjoitteluun on hyvä runko, TAMKista saa hyvät paperit ja kaikkiaan on hyvä paketti eli opiskelijaa ja harjoittelua koskevaa tietoa saa riittävästi.”

Ammattikorkeakoulussa työelämälähtöiset opinnot ovat tärkeitä. Opiskelijat sopivat hyvin projektitöihin ja voivat toimia kehittämisprosesseissa ikään kuin ulkopuolisina havainnoijina. Lastensuojelun avotyön harjoitteluun on yleensä otettu opintojen loppuvaiheen opiskelijoita ja työtehtävät huomioiden se on ollut kaikkien mielestä järkevää. Harjoittelijalle on tärkeää päästä tekemään työtä itse – on turhauttavaa, jos itsellä on innostusta työntekoon, mutta tarjolla on vain työn seuraamista.

Kun sosiaalityön käytännön opettajat saavat yliopiston maksaman palkkion itselleen, vaihtelee käytäntö ammattikorkeakoulussa opiskelevien harjoittelijoiden ohjaamisen osalta. Joissakin tapauksissa ohjaaja on saanut palkkion itselleen ja

joissakin ei. Haastatteluissa tuotiin esille, että harjoittelun ohjaamisesta pitäisi saada palkkio itselle

”Kyllä se motivoisi ja sitouttaisi, oli se palkkio mikä hyvänsä.”

”Nyt palkkio häviää kaupungin kassaan - se voi yksi syy, ettei ohjaaminen kiinnosta.”

Ammattikorkeakoulussa tarvitaan lisää tietoa harjoitteluun liittyvistä tarpeista ja toivotaan, että sosiaalityön johto sitoutuisi yhteiseen asiakasprosessityyppiseen pohdintaan. SosUnipol-hankkeessa oli yhteisiä työkokouksia, harjoittelunohjaajat sitoutuivat harjoittelun kehittämiseen ja ohjaajat tekivät kehittämistehtäviä. TAMKin näkökulmasta malli oli toimiva.

Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla on kehitetty ohjaajien työnkuvaa ja sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien välistä työnjakoa ja yhteistyötä vaihtelevasti. Esimerkiksi Eteläisellä lapsiperheiden sosiaaliasemalla tehdään työparina työtä erilaisissa kombinaatioissa: sosiaalityöntekijän työparina toimii tapauksesta riippuen joko sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä tai avotyöntekijä. Samaan aikaan asemalle toivotaan ohjaajan vakanssia – esim. avotyöntekijöitä ei selvästikään vielä mielletä ohjaajiksi.

Nykykäytännössä sosionomi (AMK) -harjoittelijat tutustuvat sosiaalityöntekijöiden työhön silloin, kun he ovat avotyöntekijän (harjoittelun ohjaaja) mukana esim. sellaisissa asiakaspalaverissa, joissa on sekä sosiaalityöntekijä, että avotyöntekijä paikalla. Eri ammattilaisten tehtävänkuviiin ja työnjakoihin käytännössä pääsee tutustumaan myös laajoissa verkostoneuvotteluissa. Sosiaalityön opiskelijat puolestaan tutustuvat sosiaaliohjaajien (avotyöntekijä) työhön vastaavalla tavalla sosiaalityöntekijän mukana kulkiessaan. Hyvänä ja toteuttamiskelpoisena ehdotuksena pidettiin sitä, että ammattikorkeakoulusta tullut harjoittelija seuraisi välillä sosiaalityöntekijän työtä toimistossa asiakasvastaanotolla ja sosiaalityön opiskelija voisi lähteä välillä avotyöntekijän mukaan tutustumaan avotyöntekijän työhön.

Tietoa (työelämän palaute) ja yhteistä kehittämistä tarvitaan mm. seuraavista asioista:

- harjoittelun ohjaajien palaute – tarvittava tuki, harjoittelukäytännön toimivuus
- miten opiskelijoiden (ja ohjaajien) tekemät kehittämistehtävät jalkautuvat käytäntöön

- monimuotoryhmässä²² opiskelevien työntekijöiden hyödyntäminen – miten he voisivat tuoda kentälle opiskelusta kertynyttä koemusta ja tietoa
- amk-opinnäytetöiden hyödyntäminen (tiedontuotanto nopeasyklistä ja tieteellinen ulottuvuus erilainen kuin yliopiston opinnäytteissä; TAMKin toisen vuoden opiskelijat voisivat esim. tutkimuksellisissa työpajoissa tutustua ilmiöihin ja hakea aiheita opinnäytetöille ja tuottaa tutkimusryhmänä valmiita opinnäytteitä seuraavana vuonna)
- ammatti- ja tehtävärakenteen kehittäminen osana työelämäyhteistyötä.

4 Esitys Tampere Praksis -kokeiluvaiheen toteutuksen mallista

Tampere Praksis -kehittämistoiminnan tavoitteena on aikavälillä 2011–2013 rakentaa käytännön opetukseen ja harjoitteluun Praksis-toimintamalli ja pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston (YKY), Tampereen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutuksen ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille. Lisäksi tavoitteena on opettajien työelämälähtöisyyden kehittäminen sekä käytännön työntekijöiden kehittämis- ja tutkimusorientaation vahvistaminen monitoimijaisessa verkostossa. Tampere Praksis toiminnan tavoitteena on luoda uudenlaisia yhteyksiä, jossa käytäntö, opettaminen, kehittäminen ja tutkimus kytkeytyvät yhteen.

Praksis-toimintamallia on tarkoitus levittää rakentamisvaiheen jälkeen suunnitelmallisesti, hallitusti ja resurssien edellyttämässä laajuudessa Tampereen kaupungin sosiaalipalvelujen organisaatiossa. Toimintamallin rakentaminen ja käyttöönotto on haastava prosessi, joka on tarkoituksenmukaista toteuttaa portaittain ja kohdennetusti aloittamalla. Lisäksi toiminnan sisällöllinen kehittäminen ajoittuu rakenteiden luomisen jälkeiseen vaiheeseen. Seuraavassa luvussa on kuvattu esitys Praksis-kokeiluvaiheen toteutuksen mallista.

Esitys sisältää ehdotuksen Praksiksen ydintoiminnoista, toimijoiden tehtävistä ja vastuista sekä toiminnan alustavaa aikataulua (liite 2).

²² Monimuotoryhmäläiset ovat mukana työelämässä ja etenevät opinnoissaan yksilöllisesti. Useilla on pohjalla lähihoitajatutkinto, usein myös pitkä sosiaalialan työkokemus.

4.1 Toimiva ja pysyvä yhteistyörakenne käytännön opetukseen ja harjoitteluun

Praksiksen ytimessä on sosiaali-alan käytännön opetus ja harjoittelu sekä sosiaaliasemien asiakastyö, kehittäminen ja tutkimus. Prosesseja kehitetään ja toteutetaan monitoimijaisesti verkostomaisessa rakenteessa. Praksiksen päätavoitteena on alkuvaiheessa luoda rakenne uudentyyppiselle monitoimijaiselle yhteistyölle käytännön opetuksen toteuttamiseksi ja kehittämiseksi.

Yhteistyö sosiaalityön käytännön opetuksessa organisoi Tampereen yliopiston Yhteistyön vuosikello -mallin (ks. Kiviniemi & Metteri 2010) mukaisesti. Organisaatioiden tehtävät ja vastuut sekä käytännön opetuksen sisällöt, toimenpiteet ja aikataulut on vuonna 2010 kirjattu Yhteistyön vuosikello -mallina ja Praksis-toiminnassa arvioidaan ja kehitetään mallia entistä toimivammaksi. Esiselvityksen aikana on todettu, että sosiaalityön käytännön opetuksen ja syventävien opintojen vaiheen harjoittelun koordinaatio Tampereen kaupungilla kaipaa kirkastamista, selkeämpää yhteyshenkilöiden verkostoa ja tiedonkulun tehostamista. Lisäksi syventävien opintojen harjoittelun toimintarakenne kaipaa terävöittämistä yliopiston kentälle tarjoaman tuen ja informaation suhteen (haasteita kuvattu tarkemmin raportin luvussa 3).

Opiskelijoiden ohjaajina toimivat sosiaalityöntekijät ovat esiselvityksen aikana toivoneet, että opiskelijoiden ohjaukseen saatavaa tukea kehitettäisiin ja rakennettaisiin systemaattisemmin mallia jaetusta ohjausvastuusta.

Tampereen ammattikorkeakoululle rakennetaan Praksis -hankkeen aikana oma harjoittelu- ja työelämäyhteistyön malli, joka toimii prosessikuvauksena ja yhteistyötä rakentavana, tavoitteellisena toimintamallina. Mallin avulla luodaan rakennetta sosionomien harjoitteluihin Tampereen kaupungin sosiaaliasemilla. Malli vastaa osittain yliopiston Yhteistyön vuosikello -mallia. Kehittämistyössä on tarpeen arvioida yhteistyön mahdollisuudet yliopiston kanssa sekä pohtia, olisiko tarkoituksenmukaista toteuttaa yhdessä joitakin prosesseja ²³.

Tampere Praksiksen aikana on tarkoitus kehittää myös tutkimuksen vuosikello -mallia. Tällöin opinnäytetöiden ja muiden tutkielma-aiheiden työstäminen voitaisiin systematisoida ja suhteuttaa yhteistyön vuosikellon toimenpiteisiin ja vuoden kiertoon. Tutkimuksen vuosikello voitaisiin mahdollisesti toteuttaa Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun yhteistyönä ja synkronoida yhteiseksi prosessiksi. Vähimmillään kannattaa arvioida, onko mahdollista toteuttaa yhteistyönä tutkimusaiheiden pohtimiseen kytkeytyviä työpajoja, joita on haastatteluissa toivottu sekä kentältä että opetuksen ja tutkimuksen taholta.

²³ Voisiko esim. TaY:n ensimmäisen vuoden opiskelijoiden tutustumiskäynti Tampereen kaupungille olla yhteinen yliopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijoille?

Vuosikellon tai vuosikellojen aikataulutuksen, vaiheistuksen ja tehtävien mukaisesti pyritään paikantamaan Praksiksen toimijoiden roolit ja vastuut sekä tätä kautta luoda hyvin toimiva, pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston (YKY), Tampereen ammattikorkeakoulun (sosiaaliala) ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille.

Käytännön opetuksen ja harjoittelun rakenteen kehittämiseen liittyy työpaikkaohjaajien koulutus ja ryhmätyönohjaus. Ohjaajakoulutusta järjestetään Tampere Praksis - hankkeen aikana 4 päivää vuosina 2012 ja 2013 ja tämä on yhteistä sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliohjaajille. Yhteinen koulutus on SosUnipol -hankkeen aikana osoittautunut toimivaksi malliksi ja esiselvityksessä toivottiin yhteistyön jatkumista. Työpaikkaohjaajien koulutus alkaa Praksiksessa syksyllä 2012. Keväällä käytännön opetuksen ohjaajina toimiville työntekijöille järjestetään ryhmätyönohjaus. Praksis -hankkeessa tähän on resursoitu 2 * 5 tuntia kahdelle ryhmälle vuosina 2012 ja 2013.

Hankekauden aikana on tarpeen arvioida kaupungin näkökulmasta ohjaajakoulutuksen ja ryhmätyönohjauksen toimivuus, tarve toiminnan vakiinnuttamiselle sekä toimintaan tarvittava resurssi. Lisäksi yliopiston ja ammattikorkeakoulun näkökulmasta kannattanee arvioida, onko tarvetta kehittää ohjaajakoulutusta, ohjaajille omaa ”resurssipankkia” tai ohjaajien vertaisverkostoa tai muita tukirakenteita.

4.2 Kehittäminen, tutkimus ja työelämälähtöisyyden vahvistaminen

Tampere Praksiksessa on tavoitteena sosiaaliasemien asiakastyötä tekevien työntekijöiden oman työn kehittämis- ja tutkimusorientaation vahvistaminen ja edellytysten luominen tällaiselle orientaatiolle. Lisäksi tavoitteena on yliopiston ja ammattikorkeakoulun opetuksen ja opettajien työelämälähtöisyyden vahvistaminen. Näihin tavoitteisiin pyritään erilaisilla toimenpiteillä, joita on kuvattu seuraavassa luvussa.

4.2.1 Kehittäminen

Kehittämistoiminta Tampere Praksiksessa on käytännön opetuksen ja harjoittelun, sosiaalialan osaamisen sekä asiakastyön menetelmien kehittämistä. Praksiksessa tapahtuva kehittämistoiminta on oma erityisalueensa ja syytä määritellä vielä tarkemmin. Praksiksen puitteissa tapahtuva kehittämistoiminta on osa sosiaaliasemilla tehtävää sosiaalialan kehittämistä, joka kuitenkin tulisi saada sovitettua yhteen muun kehittämistyön kanssa. Keskeistä on miettiä,

miten kehitetään sosiaalialaa Praksis-toiminnassa ja miten kehitetään sosiaalialaan muulla tavoin.

Esiselvityksen aikana tehdyissä haastatteluissa Praksiksen kehittämiseen kytkeytyvää toimintaa varten on esitetty mallia, jossa Praksikseen osallistuville sosiaaliasemille muodostetaan praksistiimit²⁴. Tätä mallia hahmoteltiin ensimmäisen kerran johtavien sosiaalityöntekijöiden ryhmähaastattelussa ja tämän jälkeen tarkennettiin (tuotannon) johdon haastattelussa. Johto (ts. sosiaalipalvelupäälliköt ja palvelupäälliköt) kannatti tällaista mallia ja lisäksi keskusteltiin toimintamallin edellyttämistä vastuista. Johdon näkemys on, että sosiaaliasemien lähiesimiehet eli johtavat sosiaalityöntekijät ovat ensisijaisesti asemien Praksis-toiminnan vastuuhenkilöitä ja toiminnan mahdollistajia.

Miten?

Praksistiimiin osallistuu kullakin sosiaaliasemalla (yhteensä neljä praksistiimiä) muutama aseman perustyöntekijä. Tarkoituksenmukaista on, että tiimin muodostavat Praksis opiskelijoiden ohjaajina toimivat työntekijät sekä mahdollisesti 2-3 muuta kehittämistyöhön motivoitunutta työntekijää²⁵. Tiimien rakenteessa on mukana sosiaaliasemilta sekä sosiaalityöntekijöitä että sosiaaliohjaajia. Tiimit toimivat suunnitelmallisesti, tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti (kokoontumiset esimerkiksi 1krt/kk).

Sosiaaliasemien johtavat sosiaalityöntekijät ovat lähiesimiehinä vastuussa siitä, että työntekijöillä on mahdollisuus osallistua praksistiimien toimintaan ts. luovat edellytykset kehittämistyöhön osallistumiselle. Viime kädessä johto eli sosiaalipalvelupäälliköt ovat vastuussa Praksiksen toimintaedellytyksistä. Tilaaaja (ks. Tampereen kaupunki 2011c ja liitteet 4 ja 5) vastaa resurssoinnista.

Praksistiimissä on mukana myös käytännön opetukseen ja harjoitteluun osallistuvia opiskelijoita, teeman mukaisesti yliopiston ja/tai ammattikorkeakoulun opettajia, Tampere Praksis -hankkeen projektipäällikkö ja Pikassoksen henkilöstöä. Lapsiperheiden sosiaalityön sosiaaliasemilla kehittämistiimeille rakennetaan jokaiselle erilaiset kehittämiskohteet eli pilotit, jolloin on mahdollista jatkossa levittää kehittämistyön tuloksia eri

²⁴ Mietittävä tiimien roolia ja tehtäviä; ovatko asemilla ainoita kehittämistiimejä? Onko niillä muita tehtäviä kuin Praksis kehittäminen? Rakennetaanko pysyvää mallia alusta saakka?

²⁵ SOS – Syrjäytyneestä osalliseksi sosiaalityön keinoin –hankkeen sosiaaliasemille sijoittuvat projektityöntekijät ja hankkeen sisällöt on syytä kytkeä Praksis –kehittämistiimien toimintaan (Aikuissosiaalityön sosiaaliasemalla 2 ohjaajaa ja lapsiperheiden sosiaaliasemilla 1 ohjaaja, joka ensin vuoden Läntisellä ja Itäisellä sekä tämän jälkeen vuoden Eteläisellä asemalla).

sosiaaliasemien välillä. Aikuissosiaalityön asemalla toimii yksi Praksis -kehittämistiimi, joka vastaa Praksikseen kytkeytyvästä kehittämistä ²⁶.

Praksistiimien työtä koordinoivat Praksis-hankkeen kehittäjäsosiaalityöntekijät. Kehittäjäsosiaalityöntekijän roolina on toimia tiimin työn koordinoijana ja kokoavana voimana. Esiselvityksen haastatteluissa toivottiin myös, että kehittäjäsosiaalityöntekijä tuo tutkimuksellista näkökulmaa sosiaaliasemien asiakastyöhön sekä linkittää kaupungin eri yksiköissä tehtävän kehittämistyön ja sosiaaliasemien käytännöt yhteen. Kehittäjäsosiaalityöntekijän työnkuvan kautta muodostuu pysyvän kehittämistrakenteen malli, jota voidaan hankkeen aikana arvioida ja jatkossa vakiinnuttaa pysyväksi rakenteeksi. Tavoitteena on, että Praksis-hankkeen päätyttyä kehittäjäsosiaalityöntekijöiden työ jatkuu ja toimintaa resursoidaan esim. kaupungin perustoimintana ²⁷.

Uusi kehittämistrakenne vastaa siihen tarpeeseen, joka kaupungin toimijoilla on ollut asiakastyön kehittämisedellytysten ja kehittämisstruktuurin rakentamisesta. Lisäksi se on tärkeä foorumi Tampere Praksis-toiminnan monitoimijaisen verkoston paikkana käytännön opetusta ja harjoittelua kehitettäessä sekä toimivuutta ja organisointitapaa arvioitaessa.

Praksis -toiminnassa mukana olevat käytännön opetusjaksolla olevat sosiaalityön opiskelijat osallistuvat kehittämistiimien toimintaan. Tavoitteena on, että opiskelijoiden teoreettinen opetus, kehittämistehtävät, erilaiset oppimistehtävät ja mahdollisesti opinnäytetyöt kytkeytyvät jollakin tapaa asemien kehittämisteemoihin. Näin ollen kehittämistiimien työssä kytkeytyvät käytännön asiakastyön kehittämistarpeet, asiakastyön kehittäminen, opiskelijoiden oppiminen ja tutkimuksellinen näkökulma. Kehittämistiimeissä kyetään saavuttamaan uutta tietoa ja yhdistämään erilaisia tiedonlajeja.

Tärkeää on saada myös sosionomiopiskelijoita sosiaaliasemille harjoitteluun ja mielellään samaan aikaan sosiaalityön opiskelijoiden kanssa. Yhteinen työskentely kehittämistiimeissä voisi olla kiinnostava toimintamalli ja vartenotettava kokeilu ammatti- ja tehtävärakenteen kehittämisen näkökulmasta. Tämän tyyppistä yhteistä oppimista toivottiin haastatteluissa etenkin ammattikorkeakoulun taholta.

²⁶ Esiselvityksen aikana (syksyllä 2011) aikuissosiaalityön asemalle on perustettu 3 työryhmää (ryhmätoiminnan kehittäminen, aulatyöryhmä ja asiakasjakotyöryhmä). Kehittäjäsosiaalityöntekijä voi tarvittaessa tukea näiden ryhmien toimintaa. SOS – hanke fokusoi osaltaan myös näitä teemoja.

²⁷ Johtavien sosiaalityöntekijöiden ryhmähaastattelussa visioitiin, että tulevaisuudessa jokaisella lapsiperheiden sosiaaliasemalla toimii 2 kehittäjäsosiaalityöntekijää ja aikuissosiaalityön asemalla 1 kehittäjäsosiaalityöntekijä. Näiden työaika olisi 50%:a asiakastyötä ja 50%:a kehittämistyötä (vrt. Helsingin Praksiksen toiminta).

Sisältö

Kehittämisteemat nousevat luontevasti sosiaaliasemien omista tarpeista ja niitä on laajamittaisesti selvitetty esiselvityksen aikana tehdyissä haastatteluissa. Kehittämisteemoiksi on haastatteluissa ja muussa taustamateriaalissa ehdotettu esimerkiksi alla olevia teemoja (esim. Salo 2011, 5; Suhonen 2011, 16-19).

Kehittämisteemat ja -pilotit voisivat olla lapsiperheiden sosiaaliasemilla joitakin seuraavista

- avotyön kehittäminen
- lapsiperheiden sosiaaliasemilla tehtävä aikuissosiaalityö²⁸
- työparityöskentelyn kehittäminen (etenkin lastensuojelutarpeen selvityksen aikana mm. yhteistyö koulukuraattorien kanssa)
- moniammatillisen tiimityömallin kehittäminen
- asiakasprosessien kehittäminen
- ryhmätoiminnan kehittäminen
- ammatti- ja tehtäväarakenteen kehittäminen
- olemassa olevien menetelmien kehittäminen
- hyvien käytäntöjen kerääminen
- opiskelijoiden hyödyntämisen kehittäminen

Aikuissosiaalityön asemalla kehittämisteemoiksi on haastatteluissa ehdotettu esimerkiksi seuraavia

- aikuissosiaalityön prosessien mallintaminen ja arviointi
- sosiaaliohjaajan työnkuvan määrittäminen, työn prosessit
- työtehtävien jako aikuissosiaalityössä (sosiaalityöntekijä-sosiaaliohjaaja)
- uusien työn tekemisen tapojen kehittäminen (parityöskentely, ryhmätoiminta)
- uusien menetelmien kehittäminen aikuissosiaalityöhön
- asiakkaan osallistamisen ja toiminnallistamisen tapojen kehittäminen (asiakasraati, asiakaspalaute, feissaaminen jne.)
- tiimityön kehittäminen
- organisaation muutosprosessin tukeminen
- opiskelijoiden hyödyntämisen kehittäminen
- miten asiakastyötä kannattaa jakaa (kuka ja miten työskentelee asiakkaiden kanssa, mikä on oikea tapa tarjota palvelua asiakkaille, työnjako ja asiakkaiden segmentointi)

Kunkin sosiaaliaseman kehittämispilotti on syytä yhdessä neuvotella, jotta kehittämisteemaan sitoudutaan ja se vastaa aidosti kyseisen sosiaaliaseman

²⁸ 31.10 päätetty irrottaa 1 työntekijä / asema tähän – työnkuvan räätälöinti ajankohtaista.

asiakastyön kehittämisen tarpeeseen. Neuvotteluja käydään sosiaaliasemien henkilöstön kanssa ja tarvittaessa linjataan keskusteluja hankkeen kehittämisryhmässä. Viime kädessä hankkeen ohjausryhmä tekee päätökset pilottien sisällöistä. Neuvottelut asemien kehittämiskohteista ja praksistiimien työn käynnistämisestä on tarpeen käydä alkuvuonna 2012.

Kaikilla sosiaaliasemilla kehittämisorientaatioon kytkeytyy (muutos)johtamisen kehittäminen ja dialogisen, työntekijöitä osallistavan kehittämiskulttuurin vahvistaminen²⁹. Samaten kehittämistiimien työskentelyssä pyritään kaikilla sosiaaliasemilla pysyvän kehittämisrakenteen luomiseen ja ylipäätään työntekijöiden kehittämisosaamisen vahvistamiseen. Samalla luodaan entistä tehokkaampia tapoja hyvien käytäntöjen levittämiseen ja juurruttamiseen.

Resurssi

Kehittäjäsosiaalityöntekijän resurssi on Tampere Praksis -hankkeessa 7 kuukautta vuodessa ja kaupungin sosiaalipalvelupäälliköt ja palvelupäälliköt ovat linjanneet, että resurssia kohdennetaan viisi kuukautta lapsiperheiden sosiaaliasemille ja kaksi kuukautta aikuissosiaalityön asemalle. Kehittäjäsosiaalityöntekijä on organisaation oma työntekijä, joka tekee osin asiakastyötä. Työntekijälle varaudutaan hankkimaan sijainen perustyöhön.

Tampereen ammattikorkeakoulun tekemä linjaus on myös se, että heidän lehtoriressursiaan kohdennetaan pääpainoisesti lapsiperheiden sosiaalityön puolelle, koska aikuissosiaalityössä on käynnissä SOS -hanke, joka tarjoaa resurssia aikuissosiaalityön kehittämiseen. Tämä AMK-lehtoriressurssi tulisi saada kytkettyä opiskelijoiden harjoittelun ja asiakastyön kehittämisen sekä oman työn tutkivan kehittämisen toimintarakenteeseen.

Aikataulu

Kehittäjäsosiaalityöntekijät tulee rekrytoida alkuvuonna 2012. Resurssin kohdentumista vuoden kiertoon kannattaa arvioida; olisiko tarpeen esimerkiksi malli, jossa kehittäjäsosiaalityöntekijä toimii sosiaaliasemilla käytännön opetusjakson aikana (maalis-toukokuu) suuremmalla resurssilla kuin muun ajan vuotta. Nämä neuvottelut on käytävä alkuvuonna 2012.

Tavoitteena on, että kevättalvella 2012 sosiaalityön käytännön opetukseen sosiaaliasemilla osallistuvat opiskelijat (8) ovat jo konkreettisesti mukana praksistiimien toiminnassa ja heti Praksiksen alkuvaiheessa haetaan konkreettista rakennetta käytännön opetuksen, asiakastyön kehittämisen ja tutkimuksellisen orientaation yhdistämiseksi.

Tavoiteltavaa on myös se, että Praksis -toiminnan sisällöllisen kehittämisen edetessä Praksis -opetukseen tuotetaan sellaista opetusmateriaalia, jota olisi mahdollista käyttää mm. sosiaaliasemien uusien työntekijöiden perehdytyksessä.

²⁹ Mahdollista räätälöidä johdolle omia kehittämis- tai tutkimuksellisia työpajoja aiheesta.

Samoin Praksis -toiminnan tavoitteena on tuottaa käytännön opetukseen sellaisia menetelmiä, joiden avulla voidaan rakentaa jaettua ja uudenlaista ymmärrystä sosiaalityöstä asiakastyön kehittämiseksi. Praksis -toiminnassa on mahdollista uudella tapaa huomioida asiakkaiden näkemyksiä ja kytkeä niitä palvelujen kehittämistyöhön. Tässä vaiheessa bechmarkataan esimerkiksi Helsingin Praksis – toiminnan hyviä käytäntöjä (esim. Yliruka ym. 2009, 31). Tällaiset uudenlaiset oppimisen menetelmät ja rakenteet pystyttäneen konkretisoimaan vasta Praksis -toiminnan rakenteiden vakiinnuttua, myöhemmässä vaiheessa (esimerkiksi 2014 alkaen).

Praksis -toiminta tukee sosiaalityön ja sosiaaliopetuksen kehittämistä sosiaaliasemilla monella tapaa sekä vastaa niihin kentän tarpeisiin, joita on nostettu esille esiselvityksen aikana. Myös opiskelijoiden ohjaajana toimiminen laajentaa työntekijöiden omaa osaamista ja opiskelijoilta saatu palaute auttaa työntekijöitä refleктоimaan omia työkäytäntöjään.

4.2.2 Tutkimus

Tutkittua tietoa tarvitaan käytännön tekemisen, opetuksen ja kehittämisen tueksi. Tampere Praksiksessa on tavoitteena luoda työntekijöille motivaatiota, edellytyksiä ja osaamista oman työn tutkivaan kehittämiseen. Muukkonen (2011) kuvaa tätä ”tutkivan mielen ruokintana”, jolloin sosiaalityöntekijät ovat asiakkaiden kanssa työn tekijöitä, sen kehittäjiä, tutkijoita ja opettajia. Praksiksessa tavoitellaan tällaista käytännön opetuksen, asiakastyön, kehittämistyön ja tutkimuksen yhteennivomisen mahdollistavaa rakennetta ja mallia.

a) Tutkimukselliset työpajat

Miten

Tampere Praksis -hankkeessa on resurssia tutkimukseen kytkeytyviin työpajoihin kolme työpajaa vuodessa (½päivää kerrallaan ja varaus kahdelle samanaikaiselle ryhmälle). Esiselvitysvaiheessa on toivottu, että työpajat olisivat avoimia sosiaaliasemien sosiaalityöntekijöille ja sosiaaliopettajille sekä opiskelijoille. Työpajojen suunnittelu ja toteutus tehdään projektipäällikön ja Tampereen yliopiston sekä Tampereen ammattikorkeakoulun opettajien toimesta (tarvittaessa mukana muut olennaiset tahot).

Sisältö

Jos tutkimukselliset työpajat toteutetaan suunniteltuina laajoina foorumeina, ne olisi tarkoituksenmukaista kytkeä sosiaaliasemien kehittämistiimien kehittämispilotteihin sekä sisällöllisesti että kehittämistyötä tukevana rakenteena. Näin ollen työpajoissa yhdistetään käytäntö- ja tutkimuskokemusta,

analysoidaan nykyistä toimintatapaa sekä kehitetään uusia toimintatapoja. Edellä mainittuihin ehdotettuihin kehittämisteemoihin ja -pilotteihin liittyvä keskeinen tutkimuksellinen teema on esimerkiksi ammatti- ja tehtävärakenteen kehittäminen. Tämä liittyy esimerkiksi kehittämisteemoihin: työnkuvien ja työprosessien selkeyttäminen, avotyön kehittäminen lapsiperheiden sosiaaliasemilla, sosiaaliohjaajan työn kuva aikuissosiaalityössä jne. (ks. liite 2).

Tämän lisäksi esiselvityksen haastatteluissa on esitetty, että tutkimuksellisia ”sateenvarjoteemoja” voisivat olla dokumentointiin ja vaikuttavuuden arviointiin liittyvät kysymykset sekä aikuissosiaalityössä että lapsiperheiden sosiaalityössä. Näissä teemoissa voisi hyödyntää aiemmin tehtyä paikallista tutkimus- ja kehittämistyötä. Esiselvityksen haastatteluihin osallistuneet sosiaalityöntekijät olivat jotkut olleet mukana näissä mainituissa prosesseissa, mutta tutkimusten tuottamaa tietoa ei ole saatua palautettua kentän työntekijöiden asiakastyön tueksi. Praksiksen työpajoissa voisi hyödyntää tutkimustuloksia.³⁰

Resurssi

Työpajojen resurssi voidaan käyttää samalla tavoin kuin kehittäjäsosiaalityöntekijän resurssi eli esimerkiksi kaksi työpajaa kohdentuu lapsiperheiden sosiaalityöhön ja yksi aikuissosiaalityöhön (per vuosi). Vaihtoehtoisesti voisi olla yksi yhteinen työpaja, esimerkiksi keväällä 2012 ja se olisi teemallisesti molempia koskettava ammatti- ja tehtävärakenteen kehittämiseen kytkeytyvä työpaja. Jatkona kevään yhteiselle työpajalle voisi olla syksyllä molemmille substansseille omat teemaa syventävät työpajat. Ensimmäinen työpaja voisi joka tapauksessa ajoittua keväälle 2012, jolloin sosiaaliasemilla on sosiaalityönopiskelijoita käytännön opetusjaksolla. Tällöin työpajan toteuttamisen suunnittelu alkaa alkuvuonna 2012.

b) Tutkimusaihetypäjät

Esiselvityksen aikana on esitetty runsaasti toiveita tutkimusaiheita pohtivien työpajojen järjestämiseksi. Toiveita on tullut sekä käytännön työntekijöiltä että Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun opettajilta. Tampere Praksis -hankkeessa olisi tarkoituksenmukaista rakentaa mallia, jossa mahdollistetaan yhteinen foorumi tutkimusaiheiden pohtimiselle. Praksis voisi toimia käytäntöä palvelevien graduaiheiden ja amk-opinnäytetöiden

³⁰ Tarja Heinon (2007) tutkimus ”Keitä ovat lastensuojelun uudet asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana” oli merkittävä avaus Tampereen kaupungin lastensuojelun avohuollon tilastoinnin kehittämisessä. Prosessi jatkui Hiitolan (2008) ja Huuskosen & Korpisen (2008) tutkimuksilla. Lastensuojelun Tieto -hankkeessa kehitettiin lastensuojelun avohuollon dokumentointia, vaikuttavuuden arviointia ja yhteistoimintaa tutkimuksen ja käytännön työn välillä (Jormalainen 2009, Suhonen 2008, Rantanen 2009). Uusia tutkimustuloksia tarjoaa myös Tarja Pösön ja Tuija Erosen tutkimus ”Pitkittäistutkimus huostaan otetuista lapsista, osio 2”.

ideointifoorumina ja niiden työstämistä palvelevana toimintaympäristönä.³¹ Tämä voisi olla yhteinen foorumi sosiaalityönopiskelijoille ja sosionomiopiskelijoille. Samaa ilmiötä voisi tutkia eri näkökulmista.

Tällainen malli vastaisi osaltaan tarpeeseen yhdistää asiakastyön kehittämistarpeet sekä opetus ja tutkimus. Esiselvityksessä kartoitettiin sosiaalityöstä tehdyn tutkimuksen määrää Tampereen kaupungilla myönnettyjen tutkimuslupien perusteella. Praksis-toiminnan piiriin tulevilla asemilla on tehty Tampereen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta suhteellisen vähän tutkimusta aikavälillä 2009-2011. Viimeisen kolmen vuoden aikana tutkimuslupia on myönnetty vain 5 lapsiperheiden sosiaalityön asemille (kolme pro gradua ja kaksi ammatillista opinnäytetyötä Tampereen ammattikorkeakouluun) ja 5 aikuissosiaalityön asemalle (neljä pro gradua ja yksi muu opinnäytetyö). Tutkimuksia on tehty huomattavasti enemmän lastensuojelun erityispalveluihin, etenkin sijaishuollon puolelle ja perheoikeudellisiin palveluihin. Tarvetta sosiaalityön ja lastensuojelun avohuollon käytäntöihin sijoittuvalle tutkimukselle näyttäisi olevan sekä tilastojen että haastatteluiden perusteella. (Tampereen kaupungin Tiedontuotanto ja laadunarviointi 2011a ja 2011b; Vesa 2011.)

Toimintamallin suunnittelu ja käynnistäminen voisi alkaa alkuvuonna 2012. Tällaista rakennetta voisi muodostaa hankeaikana myös oppilaitosten oman resurssin avulla ja tavoitella alusta asti pysyvää rakennetta toiminnalle. Mahdollista olisi myös yrittää kytkeä toiminta kehittämistiimien pilotteihin ja hyödyntää mahdollisesti kehittäjäsosiaalityöntekijöiden ja/tai projektipäällikön työpanosta.

c) ”Tieto takaisin kentälle” – tilaisuudet

Esiselvityksen aikana tehdyissä haastatteluissa on noussut vahvasti esille kentän työntekijöiden tarve saada tutkimustietoa ”takaisin kentälle” (vrt. Helsingin Praksis -malli). Praksis -hankkeessa tulee miettiä myös tällaisen rakenteen mahdollisuutta. ”Tieto takaisin kentälle” - tilaisuudet voisivat olla tietystä työyhteisössä tehtyyn tutkimukseen kohdennettuja ja rajattuja tilaisuuksia, jolloin esimerkiksi työyhteisöön kytkeytyvä gradu/muu opinnäytetyö esitellään ja siitä keskustellaan. Toisaalta tilaisuudet voisivat olla myös laajempia tutkimuksellisia tilaisuuksia (vrt. Pikassoksen aikuissosiaalityön klubi -malli, ks. myös luku 3.2).

Toiminnan organisoimiseksi voisi käyttää Tampere Praksis -hankkeen projektipäällikön ja kehittäjäsosiaalityöntekijöiden työpanosta ja arvioida samalla pysyvän toiminnan edellytyksiä ja rakennetta. Tiedon ”syöttäminen” takaisin

³¹ Ylempi AMK-tutkinto kiinnittyy Praksiksessa erityisesti opinnäytetöihin, koska käytännön harjoittelujaksoa ei ole.

asiakastyön kontekstiin palvelee kaikkia osapuolia; uudenlainen tieto lisää työntekijöiden osaamista, parantaa asiakkaan saamaa palvelua, motivoi asiakastyötä tekeviä osallistumaan tutkimukseen sekä helpottaa opiskelijoiden ja tutkijoiden pääsyä kentälle. Toiminnan suunnittelu voisi alkaa alkuvuonna 2012.

4.2.3 Työelämälähtöisyyden vahvistaminen

Opettajien ja opetuksen työelämälähtöisyys ja kontakti asiakastyöhön tiivistyy yhteistyörakenteita tiivistämällä ja uusia toimintatapoja kehittämällä. Tärkeää on, että lehtorit ovat käytännön opetuksessa opiskelijoiden tukena miettimässä opiskelijoiden paikkaa, asemaa ja tehtäviä sosiaaliasemilla. Tällä tavoin edistetään opiskelijoiden ammatti-identiteetin syntymistä ja laajemminkin tuetaan ammatti- ja tehtävärakenteen sisällöllistä kehittämistä.

Praksiksen kehittämistiimeissä voi olla lehtoreiden työpanosta ja he voivat toimia asiantuntijoina tuoden käsiteltävään teemaan teoreettista näkemystä omasta kontekstistaan. Kehittämistiimeihin osallistuminen arvioidaan käsiteltävien teemojen perusteella, joten lehtoreiden läsnäolo on etukäteen harkittua ja teeman kannalta tärkeää. Tutkimukselliset työpajat suunnitellaan ja järjestetään lehtoreiden ja projektipäällikön yhteistyönä. Työpajoissa lehtorit alustavat omasta teoreettisesta näkökulmastaan, kertovat kyseessä olevasta tutkimuksesta jne.

Lehtoreiden osittainen osallistuminen myös tutkimusaihettyöpajoihin lienee välttämätöntä heidän oman perustyönsä näkökulmasta. Lehtorit koordinoivat/ohjaavat opiskelijoiden oppimateriaalien ja kehittämistehtävien yms. tekoa.

4.3 Muut tavoitteet

Tampere Praksis -hankesuunnitelmassa on toimenpiteenä sosiaalisen median käytön kehittäminen. Teemaa on tarkoituksenmukaista kuljettaa hankkeen eri vaiheissa ja eri toimenpiteissä mukana läpikulkevasti. Sosiaalisen median hyödyntämisen mahdollisuuksia arvioidaan suhteessa sosiaaliasemien ja oppilaitosten yhteistyöhön sekä suhteessa sosiaaliasemien asiakastyöhön.

Olennaista sosiaalisen median käytön kehittämisen arvioinnissa on hyödyntää muualla tehtävän vastaavanlaisen kehittämistyön tuloksia. Parhaillaan on käynnissä mm. Porissa ja Seinäjoella Praksis-toiminnan kehittämistä ja sosiaalisen median käytön edistäminen on hankkeiden kehittämisteemana. Tampere Praksiksessa benchmarkataan näitä tarpeen mukaan.

Oppimisalusta Moodlen hyödyntämistä Tampere Praksis -toimijoiden viestinnän ja yhteistyön välineenä arvioidaan hankkeen aikana. Yhteisen viestintäkanavan rakentaminen lienee välttämätöntä ja hankkeessa selvitetään, onko kyseessä nimenomaan Moodle vai onko jokin muu alusta tai sosiaalisen median sovellus tarkoituksenmukaisin ja parhaiten tarpeisiin vastaava työväline ³².

Tampere Praksiksessa on yhtenä tavoitteena kehittää käytännön opetukseen uusia toimintamalleja, joita testataan hankkeen aikana. Praksiksessa testataan vaihtoehtoisia toimintatapoja ja toimintamalleja. Tämä kehittämistyö on Praksiksen sisällöllistä kehittämistä, johon päästään rakenteiden kautta. Kehittämistyössä benchmarkataan muualla kehitetyjä Praksis opetus- ja oppimismalleja, esimerkiksi pääkaupunkiseudun Praksiksen toimintamalleja. Kokeiluvaiheen aikana arvioidaan rakenteellisia edellytyksiä ja vaatimuksia uusille toimintatavoille, arvioidaan mitä uutta on tarpeen ottaa käyttöön opiskelijan näkökulmasta, työyhteisöjen näkökulmasta ja miten osapuolet sitoutuvat mahdollistamaan ja resursoimaan pysyvää Praksis -toimintaa.

4.4 Praksis verkostomaisena toimintana

Tampere Praksis on verkosto, johon kuuluu Tampereen kaupunki, Tampereen yliopisto (YKY), Tampereen ammattikorkeakoulu (sosiaaliala) ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos. Verkostomainen toimintamalli rakennetaan konkreettiseksi hankkeen aikana. Malli rakentuu paikantamalla toimijoiden rooleja, vastuita, tehtäviä ja työnjakoa sekä yhdessä arvioimalla Praksiksen tavoitteita ja toteutumista. Verkostomaisen toiminnan perusajatuksena on yhdessä oppiminen ja vastavuoroinen oppimisprosessi. Oppimista tapahtuu opiskelijoiden oppimistehtävien, työyhteisöjen kehittämistehtävien ja niihin liitettyjen tutkimustehtävien kombinaatiossa (vrt. Muukkonen 2011).

Toimijat Tampere Praksis -hankkeessa

Projektipäällikön tehtävät

- johtaa hanketta
- vastaa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta ja projektisuunnitelman mukaisesta etenemisestä
- vastaa hankkeen dokumentoinnista
- vastaa hankkeen talouden toteutumisesta (hankkeessa on myös erillinen projektisihteerin resurssi)

³² Arvioidaan myös Sosunipoli -sivuston hyödyntämisen mahdollisuudet.

- kutsuu koolle ohjausryhmän ja kehittämisryhmän ³³
- valmistelee ja esittelee asiat em. ryhmissä
- koordinoi hankkeen toteutusta
- osallistuu erikseen sovittavalla tavalla hankkeen konkreettisten toimenpiteiden toteutukseen
- kartoittaa meneillään olevaa Praksikseen liittyvää kehittämistoimintaa ja synkronoi Praksis kehittämistyön näiden kanssa

Kehittäjäsosiaalityöntekijöiden tehtävät

- vastaavat Praksis toimintaan liittyvästä kehittämisestä sosiaaliasemilla
- koordinoivat sosiaaliasemien kehittämispilottien työtä
- rakentavat pysyvää kehittämisrakennetta sosiaaliasemille
- tuovat sosiaaliasemien sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien näkökulmaa ja arvioivaa otetta käytännön opetuksen koordinoinnin kehittämiseksi ja Yhteistyön vuosikello – mallin toimimattomien kohtien kehittämiseksi
- osallistuvat käytännön opetuksen ja harjoittelujen pysyvän yhteistyörakenteen kehittämiseen
- osallistuvat käytännön opetuksen sisällölliseen kehittämiseen

Tampereen kaupungin johdon tehtävät

- johtavat sosiaalityöntekijät vastuussa sosiaaliasemilla Praksis -toiminnan käytännön edellytysten mahdollistamisesta; edellytysten luominen kehittämispilotteihin osallistumiselle, käytännön opetuksen kehittämiseksi jne.
- sosiaalipalvelupäälliköt vastuussa koko Praksis -toiminnan mahdollistamisesta; asenteet, resurssit, pysyvän toimintamallin luominen jne.
- pyritään aktiivisesti lisäämään sosionomien harjoitteluja Tampereen kaupungin sosiaalitoimessa, erityisesti lapsiperheiden palveluissa sekä aikuissosiaalityössä
- rakennetaan pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston, Tampereen ammattikorkeakoulun ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille uudenlaisen oppimis-, tutkimus- ja kehittämisympäristön muodossa vankasti asiakastyöhön kiinnittyen sekä ammatti- ja tehtävärakennesuositus huomioiden (Sarvimäki 2007, ks. myös Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007).

³³ Ohjausryhmä ja kehittämisryhmä on nimetty, tehtävät määriteltä hankkeen projektisuunnitelmassa.

Tampereen yliopiston tehtävät

- käytännön opetuksen kehittäminen; koordinaatio, sisällöt
- syventävien opintojen harjoittelun kehittäminen; toimintarakenne, tuki ohjaajille, harjoittelun sisällöistä informointi
- Yhteistyön vuosikello -toimintamallin juurruttaminen ja esille tulleiden kehittämiskohteiden huomioiminen sekä jatkokehittäminen
- rakennetaan pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston, Tampereen ammattikorkeakoulun ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille uudenlaisen oppimis-, tutkimus- ja kehittämisympäristön muodossa vankasti asiakastyöhön kiinnittyen sekä ammatti- ja tehtävärakennesuositus huomioiden
- vakiinnutetaan hankkeen aikana Tampere Praksis -toimintamalli pysyväksi rakenteeksi oppiaineeseen ja opetukseen, jolloin pysyvän toiminnan edellytykset on hankkeen päättyessä turvattu
- edistetään sosiaalialan käytäntötutkimusta ja oman työn tutkivaa kehittämistä
- lisätään opetuksen työelämälähtöisyyttä

Tampereen ammattikorkeakoulun tehtävät

- on aloitteellinen lisätäkseen sosionomien harjoitteluja Tampereen kaupungin sosiaalitoimessa, erityisesti lapsiperheiden palveluissa sekä aikuissosiaalityössä
- sosionomien osaamisen tunnetuksi tekeminen
- rakennetaan pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston, Tampereen ammattikorkeakoulun ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille uudenlaisen oppimis-, tutkimus- ja kehittämisympäristön muodossa vankasti asiakastyöhön kiinnittyen sekä ammatti- ja tehtävärakennesuositus huomioiden
- lisätään opetuksen työelämälähtöisyyttä: työelämäverkoston käynnistäminen ja harjoittelu / opinnäytetyöyhteistyö / täydennyskoulutusten toteuttaminen
- edistetään sosiaalialan käytäntötutkimusta ja oman työn tutkivaa kehittämistä
- rakennetaan Yhteistyön vuosikello -malli yhteistyössä työelämän ja opetuksen kesken
- harjoitteluprosessin (45 op) vaiheet 1. → 3.vuosi: laaditaan kuvaukset

Pikassoksen tehtävät

- rakennetaan pysyvä yhteistyörakenne Tampereen kaupungin, Tampereen yliopiston, Tampereen ammattikorkeakoulun ja sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen välille uudenlaisen oppimis-, tutkimus- ja kehittämisympäristön muodossa vankasti asiakastyöhön kiinnittyen sekä ammatti- ja tehtävärakennesuositus huomioiden
- kehittämisnäkökulman vahvistaminen sosiaaliasemien työssä
- käytännön opetuksen kehittäminen
- käytännön asiakastyön, opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen vuoropuhelun vahvistaminen
- verkostomaisen toimintamallin kehittäminen
- valtakunnallisen ja kansainvälisen Praksis -toiminnan kehittämisen näkökulman tuominen Tampere Praksikseen.

Verkoston toimijoiden tehtävät, roolit, vastuut ja Praksis -toiminnan edellytykset tarkentuvat Praksis -hankkeen aikana. Tavoitteena on rakentaa toimintamalli, joka on pysyvä ja vastaa yhdessä rakennettua Praksis – visiota.

Tampere Praksis on enemmän kuin osiensa summa!

LÄHTEET

Kirjallisuus ja internet-dokumentit:

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området (2007) Mathilda Wrede-institutet. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla html-muodossa.
<URL: http://www.fskompetenscentret.fi/page13_sv.html>

Forsman, Sinikka (2010) Sosiaalityöntekijän jaksaminen ja jatkaminen lastensuojelussa. Henkilökohtaisen ja muodollisen uran rajapinnoilla. Tampere: Tampereen yliopisto. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:http://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-2062.pdf >

Heino, Tarja (2007) Keitä ovat lastensuojelun asiakkaat? Stakes, Työpapereita 30. Helsinki: Stakes. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T30-2007-VERKKO.pdf> >

Hiitola, Johanna (2008) Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista, Lastensuojelun sijaishuollon kehittäminen Tampereen seutukunnassa ja Etelä-Pirkanmaalla –hanke. Stakes työpapereita Nro 21/2008.

Huuskonen, Saira & Korpinen, Johanna (2009) Runtas vuosi lastensuojelun avohuollon asiakkuuden alkamisesta: mitä lapsille kuuluu nyt? Lastensuojelun tieto-hankkeen loppuraportti, 2009. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/3c06f04e-268a-415f-a351-cf5a33c22ae8/Lasti-loppuraportti.pdf>>

Jormalainen, Liisa (2009) Lastensuojelun tieto. Loppuraportti. Tampere: Pikassos. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla.
<URL: http://pikassos.fi/julkaisut/cat_view/2-raportit/10-lastensuojelu?start=5>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (2011) Sarana. Päivitetty 21.11.2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.
<URL: <http://www.jamk.fi/tutkimus/projekteja/sarana>>

Kiviniemi, Sanna & Metteri, Anna (2010) Yliopiston ja käytännön opetuspaikkojen välinen yhteistyö sosiaalityön opetuksessa. Yhteistyön vuosikello –hankeraportti. Tampereen yliopisto, Sosiaalityön tutkimuksen laitos.

Krogstrup, H. (2004) Asiakaslähtöinen arviointi. Bikva –malli. Suom. Julkunen, I. FinSoc arviointiraportteja 1/ 2004, Helsinki: STAKES

Närhi, Kati (2010) Keski-Suomen sosiaalialan oppimisklinikkahankkeen hankkeen esiselvitys. Raportteja 24. Jyväskylä: Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (2011) Lapin sosiaalityön ja sosiaalialan opetus- ja tutkimuskeskus –esitys. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.

<URL: <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/lappi/sosiaalityo/johtamisen-kehittamisrakenne/esittelykalvot-sosiaalityon-opetus-j.pdf>>

Rantanen, Anna-Kaisa (2009) Yhteistoiminta Lastensuojelun tieto –hankkeessa. Tampere: Pikassos. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla.

<URL: http://pikassos.fi/julkaisut/cat_view/2-raportit/10-lastensuojelu>

Sarvimäki Pirjo, Siltaniemi Aki (toim.) (2007) Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.

<URL: <http://pre20090115.stm.fi/ka1181634468618/passthru.pdf>>

Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus (2011a) Aikuissosiaalityön Praksis. Päivitetty 30.3.2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.

<URL: http://www.socca.fi/opetus/aikuissosiaalityon_praksis>

Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus (2011b) Lastensuojelun Praksis. Päivitetty 16.11.2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.

<URL: <http://www.socca.fi/lastensuojelunpraksis>>

Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta (2007) Opetusministeriö.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. [Viitattu 14.12.2011]. Saatavilla.

<URL: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr43.pdf?lang=fi>>

SOSNET (2011) Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.

<URL: http://www.sosnet.fi/SKT/Tietoa_hankkeesta.iw3>

SOSUNIPOLI (2009) Osaajaksi sosiaalialalle, käytännön opetus ja harjoittelu – sivusto. Päivitetty 27.11.2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.

<URL: <http://www.uta.fi/projektit/sosunipoli/>>

Suhonen, Ari (2008) Vaikuttavuuden arviointi Lastensuojelun tieto –hankkeessa. Lastensuojelun tieto –hankkeen raportti. [Viitattu 5.12.2011]. Saatavilla.

<URL: http://pikassos.fi/julkaisut/cat_view/2-raportit/10-lastensuojelu>

- Tampereen kaupunki (2011a) Avopalvelujen organisaatio 2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:http://www.tampere.fi/material/attachments/a/unnamed_10238/avopalvelut_organisaatio2011.pdf>
- Tampereen kaupunki (2011b) Lapsiperheiden sosiaalityö –esite. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:http://www.tampere.fi/material/attachments/1/5sz7wCWVQ/Lapa_sosiaalityo.pdf>
- Tampereen kaupunki (2011c) Organisaatio 2011. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:http://www.tampere.fi/material/attachments/t/unnamed_11011/tre_organisaatio2011.pdf>
- Tampereen kaupunki (2011d) Sosiaalityön palvelut. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla html-muodossa.
<URL:<http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/sosiaalityo/palvelut.html>>
- Tampereen yliopisto (2011a) Opinto-oppaat 2011-2012.[Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.
<URL:<https://www10.uta.fi/opas/opintojakso.htm?id=20069&lang=fi&lvv=2011&uiLang=fi>>
- Tampereen yliopisto (2011b) Sosiaalityö. Päivitetty 16.12.2011. [Viitattu 16.12.2011]. Saatavilla.
<URL: <http://www.uta.fi/yky/oppiaineet/sosiaalityo/>>
- Tampereen yliopisto, Sosiaalityön tutkimuksen laitos. (2011) Toimintasuunnitelma 2009-2012. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla.
<URL: http://www.uta.fi/laitokset/sostyo/laatu/pdf/toimisu_09_12.pdf >
- Turun yliopiston kotisivu (2011) Turun yliopiston moniammatillinen opetusklินิกka. [Viitattu 15.12.2011]. Saatavilla html-muodossa.
<URL: http://www.psy.utu.fi/klinikka/esittely_turku.html>
- Yliruka, Laura (toim.)(2009) Praksis. Sosiaalityön käytännön opetus ja oppimisen tutkimus. Soccan ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja nro 21, 2009. Helsinki. [Viitattu 12.12.2011]. Saatavilla pdf-muodossa.
<URL:http://www.socca.fi/files/82/Praksis_sosiaalityon_kaytannon_opetus_oppimisen_tutkimus.pdf>

Julkaisemattomat lähteet:

Lapin yliopisto, Webropol-perusraportti. Palaute sosiaalialan käytännön opettaja-/ohjaajakoulutuksesta. 13.10.2011.

Muukkonen, Tiina (2011) Lastensuojelun Praksis vastaa lastensuojelun haasteisiin. Esitys Osaamiskeskusten lastensuojeluverkostossa 11.11.2011.

Salo, Heikki (2011) Tampereen lastensuojelutarpeen selvitysprosessin arviointi. Loppuraportti ja ehdotuksia jatkotoimiksi.

SOS - Syrjäytyneestä osalliseksi sosiaalityön keinoin. Väli-Suomen Kaste-hankkeen Tampereen osahankkeen suunnitelma 1.8.2011 - 31.10.2013 (projektisuunnitelma).

Suhonen, Nina (2011) Sosiaalinen raportointi lapsiperheiden sosiaalityöstä hanke, loppuraportti.

Tampere Praksis projektihakemus. 2011. ESR-projektihakemus, Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittamat projektit, ohjelmakausi 2007-2013. Hakemusnumero 705722, EURA 2007-järjestelmä, hakemus osoitettu Pirkanmaan ELY-keskukselle.

Tampereen kaupungin Tiedontuotanto ja laadunarviointi (2011 a) Sosiaalityön tutkimusluvut 2009, 21.11.2011. Sähköpostiviesti ja liitetiedosto (pdf) 21.11.2011, lähettäjä Juurinen Päivi, suunnittelija, Tampereen kaupunki, Talous- ja strategiaryhmä, vastaanottaja Marianne Aalto-Siira, Pikassos.

Tampereen kaupungin Tiedontuotanto ja laadunarviointi (2011b) Tutkimusluvut 2010, Sosiaalityö, 21.11.2011. Sähköpostiviesti ja liitetiedosto (pdf) 21.11.2011, lähettäjä Juurinen Päivi, suunnittelija, Tampereen kaupunki, Talous- ja strategiaryhmä, vastaanottaja Marianne Aalto-Siira, Pikassos.

Vesa Marjo (2011) Avopalvelujen tutkimuslupapankki 2011 Sosiaalipalvelut - taulukko. Sähköpostiviesti ja liitetiedosto (xls) 24.11.2011, lähettäjä Vesa Marjo, prosessipäällikkö, Tampereen kaupunki, Avopalvelut, hallinto, vastaanottaja Marianne Aalto-Siira, Pikassos.

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Forsman Sinikka 9.12.2011. Puhelinkeskustelu tutkija Sinikka Forsman, Tampereen yliopisto, YKY ja Mervi Janhunen, Pikassos.

Metteri Anna 3.11.2011. Sähköpostiviesti lehtori Anna Metteriltä, Tampereen yliopisto, YKY Mervi Janhuselle, Pikassos.

Uotila Katriina 20.12.2011. Sähköpostiviesti erityissosiaalityöntekijä Katriina Uotilalta, Tampereen kaupunki, Hyvinvointipalvelut, Lapsiperheiden sosiaalipalvelut Mervi Janhuselle, Pikassos.

LIITE 1

Haastattelu- ja infotilaisuudet aikajärjestyksessä:

- M A-S = Marianne Aalto-Siiro, suunnittelija, Pikassos
- MJ = Mervi Janhunen, kehittämispäällikkö, Pikassos
- AK = Anni Kuhalainen, suunnittelija, Pikassos

31.8.2011 Aikuissosiaalityön sosiaaliasema, info- ja keskustelutilaisuus (osa kehittämispäivää)
(M A-S ja MJ)

6.10.2011 Tampereen yliopisto, YKY, sosiaalityö oppiaine, yksilöhaastattelu
läsnä: Anna Metteri (lehtori)
(MJ)

10.10.2011 Aikuissosiaalityö, syventävä haastattelu
(M A-S ja MJ; nauhoitettu)

12.10.2011 Johtavat sosiaalityöntekijät, haastattelu
läsnä: Terhi Huttunen (Läntinen lapsiperheiden sosiaaliasema), Ella Mäntylä (Itäinen lapsiperheiden sosiaaliasema), Terttu Leikko-Lammi (Eteläinen lapsiperheiden sosiaaliasema), Tuija Rajala (Aikuissosiaalityön sosiaaliasema)
(M A-S ja MJ; nauhoitettu)

19.10.2011 Itäinen lapsiperheiden sosiaaliasema ja Läntinen lapsiperheiden sosiaaliasema, info- ja keskustelutilaisuus
(MJ)

28.10.2011, Tampereen yliopisto, YKY, sosiaalityö oppiaine, yksilöhaastattelu
läsnä: Anna Metteri (lehtori)
(MJ; nauhoitettu)

31.10.2011 Tampereen kaupungin sosiaalityön johto, haastattelu
läsnä: Tuula Haapio (sosiaalipalvelupäällikkö, aikuisten sosiaalipalvelut), Maria Palmgren (sosiaalipalvelupäällikkö, lapsiperheiden palvelut), Minna Kuusela (palvelupäällikkö), Timo Ruohola (palvelupäällikkö)
(M A-S ja MJ)

1.11.2011 Eteläinen lapsiperheiden sosiaaliasema, info- ja keskustelutilaisuus
(MJ)

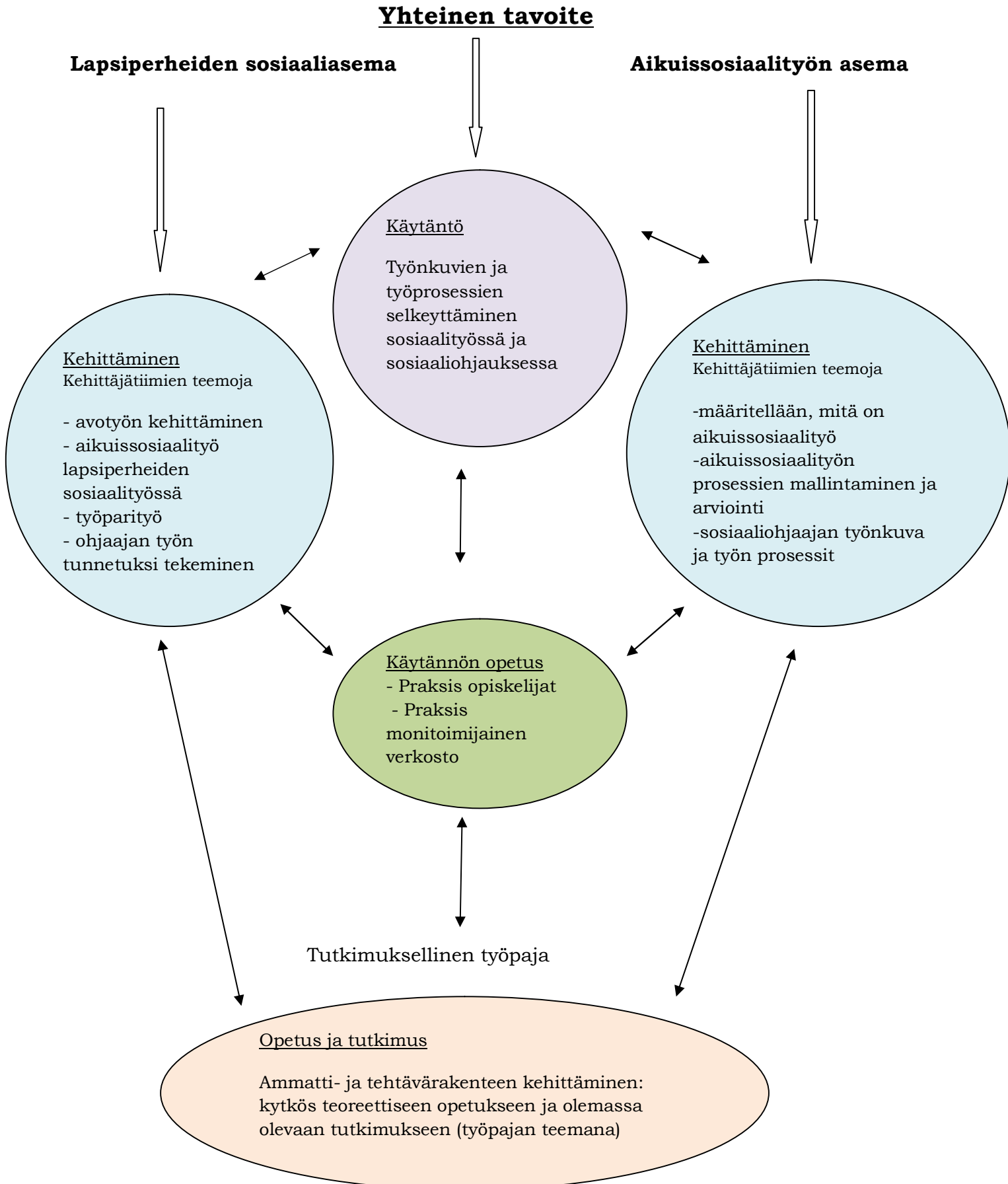
1.11.2011 Lapsiperheiden sosiaalityö, syventävä haastattelu
(M A-S ja AK; nauhoitettu)

9.11.2011 Tampereen ammattikorkeakoulu, haastattelu
Läsnä: Juha Santala, Anssi-Pekka Udd, Merja Sinkkonen, Teija Eskola, Sirpa
Tietäväinen, Outi Wallin
(M A-S ja MJ; nauhoitettu)

LIITE 2

Kuvio 1

Käytännön, käytännön opetuksen, kehittämisen sekä opetuksen ja tutkimuksen yhteys

LIITE 3 Praksiksen aikataulutusta

AIKATAULU	TOIMENPIDE	VASTUUHENKILÖT
Tammi-helmikuu 2012		
	Hankkeen aloitusseminaarin valmistelu	Projektipäällikkö, ohjausryhmä
	Laaditaan tarkennettu hankkeen toteuttamissuunnitelma tämän esiselvityksen pohjalta	Projektipäällikkö
	Rekrytoidaan sosiaaliasemien kehittäjäsosiaalityöntekijät ja heille sijaiset	Tampereen kaupungilta sosiaalipalvelupäälliköt
	Valmistellaan sosiaaliasemien kehittämisspilottien käynnistäminen: nimetään Tampereen kaupungilta toiminnan vastuuhenkilöt ja praksistiimit	Tampereen kaupungilta sosiaalipalvelupäälliköt, projektipäällikkö
	Käynnistetään kehittämisspilottien työ: käydään keskustelut kehittämisteemoista ja suunnitellaan kehittämisspilottien toteutustapa ja praksistiimien toimintamalli	Kehittäjäsosiaalityöntekijät, projektipäällikkö, Pikassos, kehittäjätiimi, tarvittaessa ohjausryhmä linjaa
	Kootaan meneillään olevaa Praksikseen liittyvää kehittämistyötä Tampereen kaupungilla (ml. SOS – hankkeen kehittämistyön synkronointi)	Projektipäällikkö/ kehittäjäsosiaalityöntekijät, Pikassos

	Suunnitellaan, miten opiskelijat ovat mukana praksistiimien työssä Aloitetaan yhteistyö praksistiimien kanssa	TaY, Tamk, Tampereen kaupungin nimeämät vastuuhenkilöt, kehittäjäsosiaalityöntekijät, praksistiimit (projektipäällikkö tukee)
	Yhteistyön vuosikellon mukaiset toimenpiteet yliopistolla ja kaupungilla	TaY
	Kartoitetaan Tamkn sosiaaliasemille tulevat harjoittelijat	Tamk (Teija Eskola, Juha Santala, Anssi-Pekka Udd), kaupunki
	Yhteistyön vuosikellon rakentaminen alkaa Tamk:lle	Tamk (Sirpa Tietäväinen)
	Opiskelijoiden oppimistehtävän suunnittelu ja toteuttaminen perhepalvelujen kanssa	Tamk (Juha Santala, Anssi-Pekka Udd)
Maaliskuu 2012		
	Hankkeen aloitusseminaari 8.3.2012	Praksis verkosto yhdessä
	Opiskelijat aloittavat sosiaalityön käytännön opetuksen Praksis sosiaaliasemilla (8 opiskelijaa)	TaY, opiskelijoiden ohjaajat
	Mahdollisesti syventävien opintojen vaiheen opiskelijoita harjoittelussa Praksis asemilla → osallistuvat suunnitellusti Praksis -toimintaan	TaY, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät
	Tarkennetaan sosiaaliasemien työntekijöiden näkemyksiä Yhteistyön vuosikello – mallista ja sen	TaY, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät

	toimivuudesta ts. jatketaan keskustelua kehittämistarpeista (vastuunjaosta ja koordinaatiosta yms.) ja konkreettisista kehittämis ehdotuksista	
	Suunnitellaan ja valmistellaan keväälle tutkimuksellinen työpaja	Projektipäällikkö, TaY, Tamk, kehittäjäsosealityöntekijät, kehittäjäryhmä
	Käynnistetään opiskelijoiden ohjaajille ryhmätyönohjaus	TaY, Tamk
	Praksistiimien työskentelyä, opiskelijat osallistuvat	Kehittäjäsosealityöntekijät, projektipäällikkö tukee, mahdollisesti mukana TaY/Tamk jossakin muodossa
	Yhteistyön vuosikellon mukaiset toimenpiteet yliopistolla ja kaupungilla	TaY
Huhtikuu 2012		
	Tuija Eronen aloittaa projektipäällikkönä	TaY
	Hankkeen arviointi- ja viestintäsuunnitelmien laadinta	Projektipäällikkö
	Tehdään suunnitelma Moodlen tmv. välineen käytöstä ja käynnistetään toiminta suunnitellusti	Projektipäällikkö
	Opiskelijoiden sosiaalityön käytännön opetus jatkuu Praksis asemilla	TaY, ohjaajat
	Kehitetään ja arvioidaan opiskelijoiden roolia/tehtäviä/oppimista kehittäjätiimeissä ja	TaY, Tamk, projektipäällikkö, kehittäjäsosealityöntekijät, opiskelijat, kehittäjäryhmä

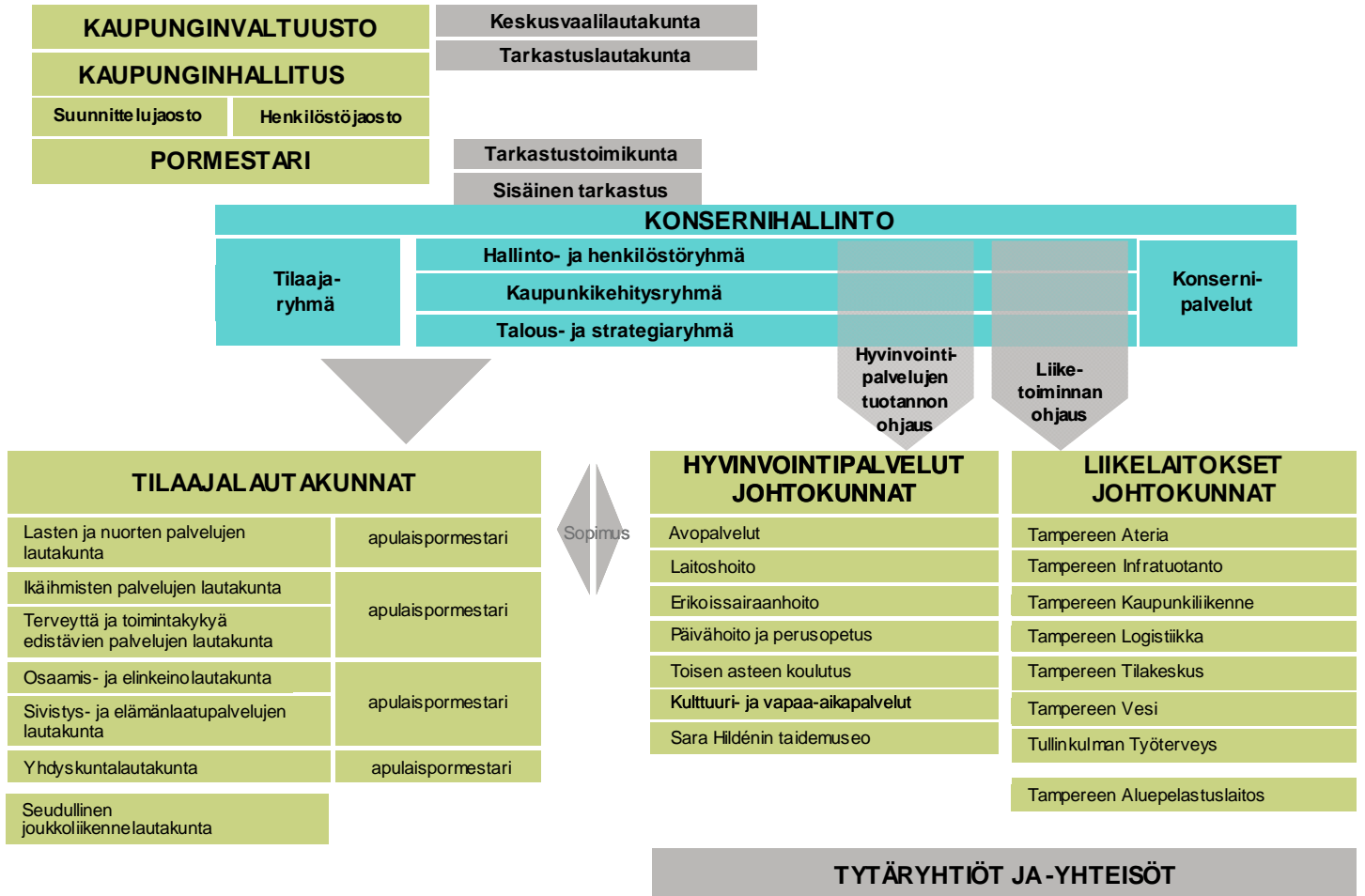
	Praksiksessa (palautteet)	
	Järjestetään ensimmäinen tutkimuksellinen työpaja	TaY, Tamk (Merja Sinkkonen, Anssi-Pekka Udd), muut sovitusti
	Käynnistetään muun tutkimuksellisen työn suunnittelu; tutkimusaihettyöpajojen suunnittelu, tutkimuksen vuosikello yms. → mikä arvioidaan olennaiseksi hankkeen toteutuksessa	Projektipäällikkö, TaY, Tamk, hankeryhmä
	Käydään keskusteluja Praksis -toiminnan sisällöistä	TaY, Tamk, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät, kaupungin vastuuhenkilöt ja esimiehet (johtavat sosiaalityöntekijät ja sosiaalipalvelupäälliköt) Pikassos, ohjausryhmä
	Suunnitellaan opiskelijoiden ohjaajille ohjaajakoulutus	TaY, Tamk, projektipäällikkö
Toukokuu 2012		
	Ensimmäisten Praksis opiskelijoiden käytännön opetusjakso päättyy, arvioidaan toiko Praksis jotain uutta käytännön opetukseen	TaY, projektipäällikkö, opiskelijat
	Praksistiimien työ jatkuu	Kehittäjäsosiaalityöntekijät
	Suunnitellaan syksyn tutkimukselliset työpajat	Projektipäällikkö, TaY, Tamk, hankeryhmä
	Suunnitellaan syksyn muu toiminta	Projektipäällikkö, kehittäjäryhmä
	Syksyn lastensuojelunharjoittelun suunnittelu	Tamk (Anssi-Pekka Udd)

Kesäkuu – elokuu 2012		
	Suunnittelu- ja arviointitehtäviä Praksis -toiminnan rakentamiseksi ja kehittämiseksi	Projektipäällikkö
	Aikaa bechmarking työlle	Projektipäällikkö
	Hankkeen väliarvioinnin suunnittelu	Projektipäällikkö
	Mahdollisesti syventävien opintojen vaiheen opiskelijoita harjoittelussa Praksis asemilla → osallistuvat suunnitellusti Praksis -toimintaan	TaY, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät
Syyskuu - joulukuu 2012		
	Käynnistetään opiskelijoiden ohjaajille ohjaajakoulutus	TaY, Tamk
	Toteutetaan koko hankkeen väliarviointi lokakuussa	Projektipäällikkö vastaa, muut Praksis -toimijat osallistuvat
	Praksistiimien työ jatkuu	Kehittäjäsosiaalityöntekijät
	Tutkimuksellinen työpaja(-t)	TaY, Tamk. projektipäällikkö, muut
	Tamk:n opiskelijoita (lastensuojelun) harjoittelussa lapsiperheiden sosiaaliasemalla, osallistuvat Praksis-toimintaan suunnitellusti	Tamk (Anssi-Pekka Udd), projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijä
	Mahdollisesti syventävien opintojen vaiheen opiskelijoita harjoittelussa Praksis asemilla → osallistuvat suunnitellusti Praksis -toimintaan	TaY, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät

	Yhteistyön vuosikellon mukaiset toimenpiteet yliopistolla ja kaupungilla	TaY
	Jatketaan keskustelua Yhteistyön vuosikellon kehittämistarpeista (vastuunjaosta ja koordinaatiosta yms) ja konkreettisista kehittämis ehdotuksista	TaY, projektipäällikkö, kehittäjäsosiaalityöntekijät
	Hankkeen ohjausryhmän kokoontuu ainakin kerran syyskaudella arvioimaan hankkeen etenemistä ja linjaamaan toimintaa	Projektipäällikkö
	Arvioidaan, onko tarvetta hakea lisärahoitusta joidenkin osatavoitteiden toimenpiteiden toteuttamiseksi	Praksis verkosto
	Kukin toimija käy tahollaan vastuullisesti keskustelua pysyvän Praksis toiminnan edellytyksistä, tekee tarvittavia suunnitelmia ja toimenpiteitä valmistellakseen toiminnan vakiinnuttamiselle maaperää (tahtotila, resurssit, rakenteet)	Praksis verkosto

LIITE 4 Tampereen kaupungin organisaatio

Organisaatio 2012

LIITE 5 Tampereen kaupungin avopalvelujen organisaatio

